

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI ORTAÖĞRETİM TÜRK EDEBİYATI
VE ULUSLARARASI BAKALORYA DİPLOMA PROGRAMI
(UBDP) DİL A: EDEBİYAT (TÜRKÇE) DERSİ ÖĞRETİM
PROGRAMLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DERYA DEVRİMSEL

EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
İHSAN DOĞRAMACI BİLKENT ÜNİVERSİTESİ
ANKARA

EYLÜL 2016

Anneme ve babama...

Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Türk Edebiyatı ve Uluslararası
Bakalorya Diploma Programı (UBDP) Dil A: Edebiyat (Türkçe) Dersi
Öğretim Programlarının Karşılaştırılması

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi

Derya Devrimsel

Yüksek Lisans Tezi

Eğitim Programları Ve Öğretim Yüksek Lisans Programı
İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi
Ankara

Eylül 2016

İHSAN DOĞRAMACI BİLKENT ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI ORTAÖĞRETİM TÜRK EDEBİYATI VE
ULUSLARARASI BAKALORYA DİPLOMA PROGRAMI (UBDP) DİL A:
EDEBİYAT (TÜRKÇE) DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMLARININ
KARŞILAŞTIRILMASI

Derya Devrimsel

Eylül 2016

Bu tezi okuduğumu, kapsam ve nitelik bakımından Eğitim Programları ve Öğretim Yüksek Lisans derecesi için yeterli bulduğumu beyan ederim.

.....

Yrd. Doç. Dr. Rasim Özyürek (Danışman)

Bu tezi okuduğumu, kapsam ve nitelik bakımından Eğitim Programları ve Öğretim Yüksek Lisans derecesi için yeterli bulduğumu beyan ederim.

.....

Yrd. Doç. Dr. İlker Kalender

Bu tezi okuduğumu, kapsam ve nitelik bakımından Eğitim Programları ve Öğretim Yüksek Lisans derecesi için yeterli bulduğumu beyan ederim.

.....

Prof. Dr. Murat Özbay

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Onayı

.....

Prof. Dr. Margaret Sands

ABSTRACT

COMPARATIVE ANALYSIS OF MONE HIGH SCHOOL TURKISH LITERATURE CURRICULUM and IBDP LANGUAGE A: LITERATURE (TURKISH) CURRICULUM

Derya Devrimsel

MA in Curriculum and Instruction

Supervisor: Asst. Prof. Dr. Rasim Özyürek

September 2016

This research study comparatively analyses and compares the Secondary Turkish Literature curriculum for 9th, 10th, 11th, 12th grades and International Baccalaureate Diploma Programme Language A: Literature curricula in terms of educational philosophy, general objectives, objectives, content, teaching-learning process, assessment and evaluation. This study uses document analysis and content analysis to identify, highlight and interpret any similarities and differences between the two curricula.

Key words: Turkish Literature curriculum, high school, International Baccalaureate Program, IBDP, MONE, Language A: Literature (Turkish)

ÖZET

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI ORTAÖĞRETİM TÜRK EDEBİYATI VE ULUSLARARASI BAKALORYA DİPLOMA PROGRAMI (UBDP) DİL A: EDEBİYAT (TÜRKÇE) DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Derya Devrimsel

Yüksek Lisans, Eğitim Programları ve Öğretim

Tez Yöneticisi: Yrd. Doç. Dr. Rasim Özyürek

Eylül 2016

Bu araştırma, Türkiye’de ortaöğretimde okutulmak üzere Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından onaylanmış olan 2011 tarihli Ortaöğretim Türk Edebiyatı Dersi (9-12. Sınıflar) öğretim programı ile UBO tarafından Diploma Programı’nda uygulanan 2011 tarihli Dil A: Edebiyat (Türkçe) dersi öğretim programlarındaki eğitim felsefeleri, amaçları, kazanımları, içerikleri, öğrenme-öğretme süreçleri, ölçme ve değerlendirme anlayışları bakımından benzerlikler ve farklılıkları belirlemek üzere yapılmıştır. Araştırmada doküman ve içerik analizi yöntemiyle iki öğretim program arasındaki benzerlikler ve farklılıklar ortaya konulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Türk Edebiyatı öğretim programı, ortaöğretim, Uluslararası Bakalorya Programı, UBDP, MEB, Dil A: Edebiyat (Türkçe)

TEŞEKKÜR

Bu tezin yazılma sürecinde desteği ve katkılarından dolayı öncelikle tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Rasim Özyürek'e, Prof. Dr. Murat Özbay'a; beni yönlendiren, çok yoğun olmasına rağmen bana zaman ayırıp yardımcı olan Yrd. Doç. Dr. İlker Kalender'e ve Yrd. Doç. Dr. Necmi Akşit'e teşekkür ederim.

Uluslararası Bakalorya programı konusunda deneyim ve tecrübeleriyle bana yol gösteren edebiyat öğretmeni Özgür Bayam'a, anlayışı ve desteği için BLIS Türkçe zümre başkanı Meltem Sezen Kılıç'a, yazma konusunda beni her zaman motive eden Nilüfer Yetkin Rüzgâr'a; takıldığım her aşamada yanımda olan, yol gösteren, destek veren, motive eden Yeşim Kuzanlı'ya çok teşekkür ederim.

Son olarak her kararımı destekleyen, uzakta olsam bile hep yanımda hissettiğim ve bana güvenen annem Aysel Devrimsel'e, babam Gürsel Devrimsel'e, kardeşim Mehmet Devrimsel'e, ablam Demet Devrimsel Doğan'a, eniştem Muharrem Doğan'a, kuzenim Işıl Taşçı'ya, ailem gibi olan ve her zaman yanımda olan arkadaşlarım Selin Çubukcuoğlu, Nusret Köse, Fulya Kahraman'a teşekkürlerimi sunarım. Onlar olmasaydı bu tez de ortaya çıkamazdı.

İÇİNDEKİLER

ABSTRACT	iii
ÖZET.....	iv
TEŞEKKÜR.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ	ix
KISALTMALAR LİSTESİ.....	x
BÖLÜM 1: GİRİŞ.....	1
Araştırmanın konusu	2
Problem durumu.....	4
Amaç	4
Araştırma sorusu	5
Araştırmanın önemi.....	5
Tanımlar	6
BÖLÜM 2: İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR.....	8
Giriş.....	8
Eğitim programı yaklaşımları	8
Öğrenen merkezli program	9
Bilgi merkezli program	11

Toplum merkezli program.....	13
Öğretim programlarına genel bakış.....	14
MEB Türk Edebiyatı öğretim programına genel bakış	14
UBDP öğretim programına genel bakış	15
Öğretim programları ile ilgili yapılan çalışmalar	17
MEB Türk Edebiyatı öğretim programı ile ilgili yapılan çalışmalar	17
Uluslararası Bakalorya Diploma Programı ile ilgili yapılan çalışmalar	22
BÖLÜM 3: YÖNTEM	28
Giriş.....	28
Araştırma yöntemi.....	28
Veri toplama araçları	29
Veri analiz yöntemi	30
BÖLÜM 4: BULGULAR	33
Giriş.....	33
Doküman incelemesinden elde edilen bulgular	33
Öğretim programlarının eğitim felsefeleri	33
Öğretim programlarının amaçları.....	38
Öğretim programlarının yapı ve içerikleri	41
Öğretim programlarının hedef / kazanımları.....	46
Öğretim programlarının öğrenme - öğretme süreci	51
Öğretim programlarında öğretmenin rolü	52
Öğretim programlarında ölçme ve değerlendirme	54
BÖLÜM 5: SONUÇ ve ÖNERİLER	61
Giriş.....	61
Sonuçlar.....	61

Eğitim felsefeleri	61
Amaçlar	62
Hedef ve kazanımlar	63
Yapı ve içerik	64
Öğrenme-öğretme süreci	65
Öğretmenin rolü	65
Ölçme ve değerlendirme	66
Öneriler	67
Sınırlılıklar	68
KAYNAKÇA	70

TABLolar LİSTESİ

Tablo	Sayfa
1 Öğretim programlarının eğitim felsefeleri	34
2 Öğretim programlarının amaçları.....	39
3 MEB 11. sınıf hedef-kazanım sayısı	46
4 MEB 12. sınıf hedef-kazanım sayısı	47
5 UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) kazanımları	50
6 MEB Türk Edebiyatı öğretim programında öğrenme ve öğretme süreci.....	51
7 UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) öğretim programında öğrenme ve öğretme süreci	52
8 Öğretim programlarında öğrenme-öğretme sürecinde öğretmen.....	53
9 Öğretim programlarında ölçme ve değerlendirme	55
10 Standart düzeyde ölçme ve değerlendirme.....	58
11 Yüksek düzeyde ölçme ve değerlendirme	58

KISALTMALAR LİSTESİ

- CAS : Yaratıcılık- Hareket- Hizmet (Creativity-Active- Service)
- EE : Bitirme Tezi (Extended Essay)
- HL : Yüksek Düzey
- MEB : Milli Eğitim Bakanlığı
- PLT : Tercüme Eserler Listesi (Prescribed List of Translations)
- PTA : Yazarlara Ait Liste (Prescribed List of Authors)
- SL : Standart Düzey
- TOK : Bilgi Teorisi (Theory of Knowledge)
- UB : Uluslararası Bakalorya
- UBDP : Uluslararası Bakalorya Diploma Programı (International Baccalaureate
Diploma Programme)
- UBO : Uluslararası Bakalorya Organizasyonu (International Baccalaureate
Organization)

BÖLÜM 1: GİRİŞ

Günümüzde gelişen teknoloji ile birlikte eğitim ve öğretimde çeşitli değişiklikler ve ilerlemeler meydana gelmektedir. Bu gelişmelerden eğitim dünyası da etkilenmektedir. Eğitim modelleri; günümüzün ihtiyaçlarını karşılayacak, sorgulayan, eleştiren, kendisini ifade eden, düşünen, iletişim kuran, ilkeli, açık fikirli, duyarlı niteliklerde öğrenci yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Bunu sağlamak için de bu ihtiyaçlara ve beklentilere uygun yeni öğretim programları tasarlanmaktadır. Öğretim programları, hem ulusal hem de uluslararası düzeyde, bu ihtiyaçlara yönelik olarak çeşitlilik göstermektedir. Özellikle son yıllarda yapılan çalışmalar ile farklı öğretim programları karşılaştırılıp eğitimde en iyi öğretim programının nasıl olması gerektiği ortaya konulmaya çalışılmaktadır. Liselerde dil ve edebiyat öğretim programları bu konuda oldukça önemlidir çünkü bu programlar sadece bilgi ve kültür açısından değil yazılı ve sözlü anlatımı gelişmiş, kendini iyi ifade edebilen; okumaya, öğrenmeye, kendini geliştirmeye meraklı; sorgulayan, eleştiren, açık görüşlü bireyler yetiştirmeyi amaçladığı için diğer öğretim programlarından farklı bir niteliğe sahiptir. Bu çalışma Türkiye'de 11. ve 12. sınıf lise düzeyinde uygulanmakta olan iki farklı edebiyat öğretim programına odaklanmaktadır. Bu öğretim programları UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) ve MEB Türk Edebiyatı'dır. UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) öğretim programı lise düzeyinde 11. ve 12. sınıflarda uygulandığı için MEB Türk Edebiyatı öğretim programında da bu düzeyler için geçerli olan ve kullanılan 2011 programı değerlendirilmiştir. Bu programlar; eğitim felsefesi, yapı, içerik, kazanımlar, öğrenme-öğretme, öğretmenin rolü, ölçme ve değerlendirme süreçleri göz önüne alınarak karşılaştırılıp konu ile ilgili çeşitli öneriler sunulmuştur. Bu araştırmada nitel araştırma yöntemleri ile bu iki program arasındaki farklılıklar ve

benzerlikler ortaya konulmuş ve değerlendirilmiştir.

Araştırmanın konusu

Türkiye’de Cumhuriyet döneminden itibaren eğitimde program geliştirme çalışmaları yapılmaktadır. Cumhuriyetin ilanıyla beraber 3 Mart 1924 tarihinde Tevhid-i Tedrisat Kanunu (Öğretim Birliği Yasası) ile Türkiye Cumhuriyeti sınırları içindeki tüm öğretim kurumları Milli Eğitim Bakanlığı bünyesi altında toplanmış (MEB Tevhidi Tedrisat Kanunu, 1924) ve okul programları üzerinde değişiklikler yapılmıştır. MEB Türk Edebiyatı öğretim programıyla ilgili en son değişiklikler 2005 yılında yapılmıştır, 2011 yılında öğretim programı ele alınsa da programın yapısı ile ilgili değişiklik yapılmamıştır.

MEB Türk Edebiyatı zorunlu derslerden biri olduğu için bütün ortaöğretim kurumlarında okutulmaktadır. 2466 sayılı Tebliğler Dergisinde MEB’in kendi öğretim programları dışında Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğünün 07.08.1996 tarih ve 56186 sayılı teklif yazısı üzerine 1996-1997 yılından itibaren Uluslararası Bakalorya Programını deneyip geliştirmek amacıyla kabul edildiği belirtilmiştir. Bu tarihten itibaren Türkiye’de MEB’e bağlı özel liseler ve devlet liselerinde edebiyat alanında 11. ve 12. sınıflarda Talim ve Terbiye Kurulu tarafından çıkarılan MEB Türk Edebiyatı öğretim programı, özel okulların bazılarında ise UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) dersi öğretim programı uygulanmaktadır. Uluslararası Bakalorya Diploma Programı’nı uygulayan üç devlet okulu da bulunmaktadır. UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) uygulayan okullar ise bu programı MEB Türk Edebiyatı öğretim programı ile birlikte uygulamaktadırlar.

UB sorgulayıcı, bilgili ve duyarlı gençler yetiştirerek kültürlerarası anlayış ve saygı yoluyla daha iyi ve daha huzurlu bir dünya yaratmak misyonuna, 3-19 yaş arası

çocuklar için geliştirdiği ilk yıllar (PYP), orta yıllar (MYP) ve diploma (DP) üç programa, 3600'ün üzerinde IB okuluna, her yıl eğitilen 70.000'in üzerinde öğretmene ve bir milyondan fazla öğrenciye sahip olan evrensel bir organizasyondur. UBDP 11. ve 12. sınıflarda uygulanan ve öğrencileri üniversiteye hazırlayan bir programdır. Bu programı Türkiye'de uygulayan 43 okul bulunmaktadır (IBO, 2016). Türkiye'de Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi ile üniversiteye giriş sağlanırken UBDP diploması da öğrencilere farklı imkanlar sağlamaktadır (TED, 2015-2016). Son yıllarda UBDP uygulayan okullarının sayısının arttığı görülmektedir.

Öğrencilerin UBDP diploması alabilmek için zorunlu olarak bilgi teorisi (TOK), bitirme tezi (EE) ve yaratıcılık, hareket, hizmet (CAS) aşamalarını tamamlamaları gerekmektedir. UB programının amacı öğrencilerin belirlenen UB öğrenci profili özelliklerini göstermesidir. Bu özellikler ise araştıran-sorgulayan, bilgili, düşünen, iletişim kuran, ilkel, açık fikirli, duyarlı, riski göze alan, dengeli, dönüşümlü düşünen olmaktadır. Program geliştirme “eğitim programının hedef, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve değerlendirme öğeleri arasındaki dinamik ilişkiler bütünü” olarak tanımlanmaktadır (Demirel, 2004, s. 5). Farklı eğitim kuramları ve bunların beraberinde getirdiği farklı uygulamalar bulunmaktadır. Ellis (2015) de *Eğitim Programı Modelleri* adlı kitabında kuramla uygulama arasındaki bağlantıları göstermek için eğitim kuramlarını yansıtan öğrenen merkezli, bilgi merkezli ve toplum merkezli eğitim programlarını temel alan uygulamaları incelemiştir.

Bu çalışmada MEB Ortaöğretim Türk Edebiyatı ve UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) öğretim programları, üç değişik eğitim programı yaklaşımı çerçevesince karşılaştırmalı olarak eğitim felsefesi, amaçlar, kazanımlar, içerik ve yapı, öğrenme-öğretme süreçleri, ölçme ve değerlendirme yaklaşım boyutları ile incelenmiştir.

Problem durumu

Liselerimizde yeterli bir edebiyat eğitimi, günümüzde çağı yakalayan bireyler yetiştirmek için önemlidir ve iyi eğitim için kapsamlı bir yol haritası yani eğitim ve öğretim programı gerekmektedir. Şimdiye kadar Türkiye'de çeşitli araştırmalarda MEB Türk Edebiyatı öğretim programı yıllara göre kendi içinde değerlendirilmiştir. Ancak UBDP öğretim programlarının MEB öğretim programları ile karşılaştırıldığı çok az çalışma bulunmaktadır. Kondakçı'nın (2014) Türkiye'deki liselerde uygulanan ulusal ve uluslararası İngiliz dili öğretim programlarını, Yılmaz'ın (2005) UBDP ve MEB biyoloji dersi programlarını karşılaştırdığı tezler bu çalışmalara örnektir. UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) öğretim programını MEB ile karşılaştıran iki çalışma bulunmaktadır. Bunlar Aktaş'a (2013) ait MEB ve UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) öğretim programlarının eleştirel düşünme becerileri açısından karşılaştırılması ve Demiral'ın (2011) Eskişehir ili üzerinden MEB Türk Dili ve Edebiyatı öğretimini uluslararası ölçütlere göre değerlendirmesidir. Ancak, MEB Türk Edebiyatı ve UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) öğretim programlarının öğrenen, toplum ve bilgi merkezli eğitim programlarını, karşılaştırmalı olarak ne dereceye kadar yansıtıklarına odaklanan bir çalışma yapılmamıştır.

Amaç

Türkiye'de UBDP programı gittikçe yaygınlaşmaktadır. Bu konuda yapılan çalışmalar genellikle geliştirilen beceriler ya da öğretmen, öğrenci görüşlerini içermektedir. Yapılan çalışmalarda öğretim programlarının kısaca ya da sadece bir il örnek alınarak karşılaştırıldığı görülmüştür.

Bu araştırma *MEB Türk Edebiyatı* öğretim programı ile *UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe)* öğretim programı arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları göstermeyi

amaçlamaktadır. Bu çalışmada Türkiye'de 11. ve 12. sınıf düzeylerinde *uygulanan MEB Türk Edebiyatı* ile *UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe)* öğretim programları, eğitim felsefeleri, amaçları, yapıları, içerikleri, kazanımları, öğrenme-öğretme süreçleri ile öğretmen rolü, ölçme ve değerlendirme süreçleri dikkate alınıp öğrenen, toplum ve bilgi merkezli eğitim program yaklaşımları çerçevesinde karşılaştırılmıştır.

Araştırma sorusu

Bu çalışma aşağıdaki soruya cevap vermeyi amaçlamaktadır:

Türkiye'de MEB'e bağlı devlet liseleri ve özel liselerde 11. ve 12. sınıf düzeyinde uygulanmakta olan *MEB Türk Edebiyatı* ve *UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe)* öğretim programlarının öğrenen merkezli, bilgi merkezli ve toplum merkezli eğitim program yaklaşımları ile incelendiğinde benzer ve farklı yönleri nelerdir?

Araştırmanın önemi

Çağdaş eğitim programları ile hem bireyin en iyi şekilde yetişmesi hem de toplumun ihtiyaçlarını gidermesi söz konusu olacaktır. Edebiyat insanı temel alan ve dil ile ilgili en temel becerileri içeren (yazma, konuşma, dinleme, okuma) bir derstir ve çağı yakalaması önemli olduğu için edebiyat öğretimi programlarının geliştirilmesi gerekmektedir. Varış (1971) program geliştirmenin gerekliliğini şöyle anlatmıştır:

Toplumsal dinamizm eğitim programlarının dinamik olmasını gerektirmektedir. Eğitim programlarının dinamizmini objektif süreçlerle yöneltmek suretiyle insan gücünü toplum isteklerine uygun nitelikte yetiştirmek mümkün olacaktır. (Varış, 1971, s. 21)

Bu çalışmanın sonuçları ülkemizde halen uygulanmakta olan MEB Türk Edebiyatı dersi öğretim programının yeniden düzenlenmesine katkı sağlama potansiyeli taşıması bakımından önemlidir. *UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe)* öğretim programının eğitim felsefesi, amaçları, yapısı ve içeriği, hedef/kazanımları,

öğrenme-öğretme süreci, öğretmenin rolü, ölçme ve değerlendirme olarak analiz edildiği bu çalışmada MEB ile benzer ve farklı yönleri ortaya konularak programların öğrenci, bilgi, toplum merkezli olup olmadıkları ortaya konulmuştur. Böylece bu çalışmanın Türk edebiyatı öğretim programının gelişmesine katkı sağlaması beklenmektedir.

Bu çalışmanın sonuçlarından MEB Türk Edebiyatı ve UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) dersi için öğretim programı geliştirenlerin, bu alanda çalışan öğretmenlerin de yararlanması mümkün olabilir.

Tanımlar

Eğitim programı: Belirlenen hedeflere göre öğrenciye kazandırılacak davranışlara yer verilen yazılı doküman ya da uygulama planıdır.

Öğretim programı: Belirlenen hedeflere göre öğrenciye kazandırılacak davranışların nasıl kazandırılacağını gösteren bir dersin öğretimiyle ilgili tüm bilgileri kapsayan programdır.

Uluslararası Bakalorya Organizasyonu (UBO): 1968'de Cenevre'de kurulmuş olan, uluslararası geçerli eğitim programları oluşturan bir kuruluştur (IBO, 2016).

Uluslararası Bakalorya Diploma Programı (UBDP): Uluslararası Bakalorya Organizasyonu tarafından 16-19 yaşlarındaki gençlere yönelik olarak iki yıl süreli bir eğitimi kapsayan diploma programıdır (IBO, 2016).

Bilgi Teorisi (Theory of Knowledge): Bilginin nasıl öğrenildiğini araştıran ve sorgulanmasını sağlayan bir derstir.

Bitirme Tezi (Extended Essay): Öğrencilerin ilgi alanlarına göre seçtikleri bir konu üzerinde araştırma yapıp 4000 kelime ile yazma becerilerini geliştiren, Uluslararası Bakalorya diploması almak için tamamlanması zorunlu tutulan bir çalışmadır.

Yaratıcılık-Hareket-Hizmet (Creativity-Active-Service): Öğrencileri sanatsal, sportif ve toplumsal etkinliklere katılmaya teşvik eden, UB diploması almak için tamamlanması zorunlu tutulan UBDP öğretim programının bir bölümüdür.

BÖLÜM 2: İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR

Giriş

Bu çalışmanın amacı MEB'in ortaöğretim Türk Edebiyatı öğretim programı (11. ve 12. sınıflar) ve UBO'nun Dil A: Edebiyat (Türkçe) programlarını karşılaştırmaktır. Bu bölüm eğitim felsefeleri, programların genel özellikleri ve bu konuda yapılmış çalışmaların özetlerini sunmaktadır.

Eğitim programı yaklaşımları

Eğitim programları eğitime yön veren araçlardır ve eğitim programlarının farklı tanımları yapılmıştır:

Eğitim programı (curriculum) kavramı Latince kökenlidir ve bize eski Fransızcadaki "koşmak, yürütmek" anlamlarına gelen currere kelimesinden gelmiştir. Aynı kökten gelen kavramlar arasında "akım, sürüm ve rehber" kelimeleri de vardır. İngilizce'ye çevrildiğinde kabaca *curriculum*; izlenen yol, rota demektir (Ellis, 2015, s. 2).

Eğitim programı; “öğrenene, okulda ve okul dışında planlanmış etkinlikler yoluyla sağlanan öğrenme yaşantıları düzeneği” olarak tanımlanabilir (Demirel, 2004, s. 4).

Varış (1971) eğitim programını çocuğun okulda veya okul dışındaki bütün öğrenim denemelerini içine alan bir kavram olarak tanımlamıştır. Eğitim programlarının amaçları ise şunlardır:

Okulu ve eğitim programını dört ana amaca sahip bir şekilde eğitimin merkezi olarak düşünmek tipik bir durumdur. Bu amaçlar eğitim sürecinin sonuçlarına dair ortak görüşümüzü temsil eder. Bu amaçlar; akademik bilgi, katılımcı vatandaşlık, kendini gerçekleştirme, kariyer fırsatlarıdır (Ellis, 2015, s. 12).

Öğretim programı ise okulda ya da okul dışında bireye kazandırılması planlanan bir dersin öğretimiyle ilgili tüm etkinlikleri kapsayan yaşantılar düzeneğidir (Demirel, 2004, s. 6). Eğitim programının çeşitli branşlarda daha dar kapsamlı olarak yer almasıdır. Öğretim programının oluşmasını sağlayan ise altında yatan eğitim felsefesidir.

Eğitim ve öğretim programları için felsefe oldukça önemlidir. Felsefe eğitime düşünsel bir alt yapı hazırlayarak diğer unsurların bu alt yapıya göre şekillenmesini sağlar.

Felsefe, eğitimcilere, özellikle program geliştirme uzmanlarına okul ve sınıf ortamlarını düzenlemede bir yapı ve taban sağlar. Okulların ne için olduğunu, hangi konuların değerli olduğunu, öğrencilerin nasıl öğrendiğini ve hangi yöntem ve tekniklerin kullanıldığını yanıtlamaya yardımcı olur. Ayrıca eğitimin hedeflerini, içeriğin seçilmesini ve örgütlenmesini, öğrenme-öğretme sürecini, genel olarak okulda ve sınıflarda üzerinde durulmak istenen etkinlikleri belirlemede bir temel sağlar (Demirel, 2004, s. 20).

Her eğitim program yaklaşımı beraberinde bir felsefe taşımaktadır. Taşıdıkları farklı felsefelere göre eğitim program yaklaşımları genel olarak öğrenen merkezli program, toplum merkezli program, bilgi merkezli program olmak üzere üçe ayrılabilir (Ellis, 2015).

Öğrenen merkezli program

Öğrenen merkezli program “ilerlemecilik” görüşünden gelmektedir.

İlerlemecilik/İlericilik (Progressivism) geleneksel eğitimin biçimciliğine, sözelciliğine ve baskıcılığına bir tepki olarak Amerikan eğitiminde ortaya çıkmıştır (Gutek, 1997, s. 313). İlerlemeci görüşün tarihi gelişimine bakıldığında Romalı eğitimci Quintilian 1. yüzyılda “ilgi kuramı”nı ilan etmesiyle bu görüşün temelini atmıştır. John Dewey, 19. yüzyılda yaptığı çalışmalarla eğitimin öğrencilerin ilgi ve

aktif gözlemlerinden doğan deneyimlerin sürekli olarak yeniden inşa edilmesi olduğunu ileri sürmesiyle kuramın gelişmesini sağlamıştır. 1918'den 1930'a kadar bu görüş en üstün başarı seviyesine çıkmıştır. Günümüzde de yapılandırmacılık olarak devam etmektedir (Ellis, 2015).

Öğrenen merkezli programda odak noktası bilgiyi edinen yani öğrencidir. Akademik olarak verilen bilgilerden ziyade bireyin kendini ilgi ve ihtiyaçlarına göre geliştirmesini ve gerçekleştirmesini sağlamayı amaçlar. Eğitim sürecinde bireyin ilgisi, ihtiyaçları ve edindiği deneyimler oldukça önemlidir. Bu anlayışın öğrenen özellikleri şöyle belirtilmiştir:

Meraklı öğrenen öğrenmeye daha çok güdülenirken, girişimci öğrenen özelliği ile bilgiyi özgürce daha derinlemesine araştırır, inceler, analiz eder, problem çözer, eleştirel soru sorar, karşılaştırma yapar, bulduklarını tartışır, yorumlar ve yorumladıklarını nedenleriyle savunur (Erdem ve Demirel, 2002, s. 86)

Öğrenen merkezli programda öğretmen ders anlatan bir otorite değil, kolaylaştırıcıdır. Öğretmenin sınıf içerisinde demokratik, güvenli, hareket özgürlüğü veren, eğlenceli, teşvik edici, yaratıcılığı geliştiren bir ortam yaratması beklenir. Bunun dışında öğrencilerin düşüncelerini denetler ve grup etkinlikleri oluşturur (Ellis, 2015).

Değerlendirme aşamaları ise şöyledir:

Sınama durumları ezbere dayanmamalıdır. Sorular öğrenci için yeni olmalıdır. Derste anlatılanlar değil, yaşamda karşılaşılanlar sorulmalıdır. Öğrencinin problem çözmesini sağlayacak olgular getirilmeli ve ondan bunları bilimsel yöntemi kullanarak çözmesi istenmelidir. Ayrıca sınavlar öğrencinin gizil güçlerini ortaya koymak ve onu uygun yetişeklere yerleştirmek için de kullanılmalıdır (Sönmez, Bircan, Karakütük, Tezcan, Senemoğlu, Yelken, Erdem, Şahin, Erkılıç, 2012, s. 76)

Öğrenen merkezli programda değerlendirme süreci öğrenci tarafından başlatılır, izlenir ve bitirilir. Öğretmen, biçimlendirici değerlendirmeye, gelişmeye ve

tecrübeye önem verir. Bu program öğrenciler arasında rekabet ortamı yaratmaz, bu nedenle yarışmacı değildir. Bireysel öz değerlendirme, iş birlikçi değerlendirme ve performans değerlendirmesi sıkça kullanılır (Ellis, 2015).

Bilgi merkezli program

Bilgi merkezli programın temelinde “esasicilik” ve “daimicilik” olarak adlandırılan geleneksel felsefi görüşler yer almaktadır.

Esasiciliğin tarihi gelişimine bakıldığında 1930’larda Dewey’in ciddiye almadığı gelenekselcilerin Amerikan okullarındaki ilerlemeci etkiyi yeterli bulduklarını ve Kolombiya Üniversitesi Teachers College’da eğitim profesörü olan William Chandler Bagley’in liderliğinde gelenekselciler Temel Eğitim Konseyini kurarak karşı bir hareket başlatmışlardır (Ellis, 2015).

Esasicilik felsefesi bir boyutuyla gelecek odaklı bir müfredata odaklanır ve öğrencilerin gelecekte hangi bilgi ve becerilere ihtiyacı olacağını sorgular. Bu felsefe aynı zamanda geçmiş odaklı bir yaklaşım çerçevesinde yüksek standartlara ulaşmayı amaçlar. Bu sebeple müfredat akademik disiplinleri yansıtan alanları temel alacak şekilde hazırlanır, ve okuma-yazma, edebiyat, matematik, fen ve coğrafya gibi alanları içerir. Esasici görüşte toplum değiştiği için derslerin de bu değişime uyması gerektiği görüşüne dayanarak teknoloji ve uygulamaya daimicilerden daha fazla önem verilir (Ellis, 2015).

Bu felfese anlayışı altında ders kitabı materyal olarak kullanılır. Ders kitabıyla birlikte öğrenci ve öğretmen ilgisi, ihtiyaçları önemsizleşir. Öğretmenin rolü ise böyle bir anlayışta merkezdir; çünkü alanında uzman olan ve konuyu aktaran kişidir. Öğrencilerden beklenen ise akademik bilgi ve becerileri elde etmektir (Ellis, 2015).

Bu eğitim anlayışı başarı odaklıdır. Sınama durumlarında öğretmen derste yapıp çözdüklerini, kitapta bulunanları, işlediklerini sormalı ve öğrencilerden aynısını istemelidir. Öğretmen, kitapta yer almayan, derste anlatmadığı hiçbir konuyu sınavlarda soramaz (Sönmez vd., 2012, s. 74). Derste anlatılanların bilgisini ölçen bir değerlendirme yapılmaktadır.

Günümüz eğitimcilerinin bazıları daha hakim görünen esasicilik yaklaşımıyla kendilerini daha yakın hissedebilirler ancak bilgi merkezli program çatısı altında olan diğer bir eğitim felsefesi de tarihi önemi olan daimiciliktir. Daimiciler akıl ve zihni işlemeyi ve geliştirmeyi amaçlamaktadırlar. Bu sebeple kalıcı fikirler ve rasyonel düşünceye oldukça önem vermişlerdir. Daimicilik Plato ve Aristo'nun çalışmalarına kadar uzanmaktadır. Günümüzde daimici uygulamanın en güzel örneklerini Amerika Birleşik Devletleri Annapolis ve Santa Fe şehirlerinde bulan St. Johns College vermektedir (Ellis, 2015).

Esasiciler, entelektüel disiplinlerle eğitilebilecek araçsal bir işlevi olan insanın aklına çok önem vermişlerdir (Gutek, 1997). Esasicilere göre okulda zihinsel disiplin yaklaşımının geleneksel yöntemleri kullanılmalıdır. Bu şöyle açıklanır:

İnsanlığın süzgecinden geçen temel bilgiler soyut niteliktedir. Bunları pratik problemlere uygulamak her zaman mümkün olmayabilir. Bu nedenle genel kavramların geliştirilmesi ve hayatın bütününe kavratacak şekilde bir öğretimin yapılabilmesi için soyut düşünme, alıştırma ve ezberleme yöntemleri kullanılmalıdır (Demirel,2004, s. 25).

Daimici eğitim anlayışı ise şöyledir:

Daimici eğitim anlayışına göre tüm zaman ve toplumlarda gerçeğin yapısı değişmez aynı kalır. Bu anlayış mutlak ilkelere bağlılığı ve temel olarak asıl olanın devamlılık olduğunu savunur. Daimicilikte otoriter öğretmenin verdiği bilgiler düz anlatım ve soru sorma yöntemiyle sağlanır. Daimicilikte eğitimde

temel amaç akıllı disipline etmek ve akıl yürütme becerilerini evrensel genel geçer ilkeler bağlamında geliştirmektir (Beytekin vd., 2015, s. 2).

Daimiciliği hedefleyen bir müfredat dil bilgisi, mantık, güzel konuşma, etkili yazma, matematik, tarih, yabancı dil, ve *Büyük Eserler* gibi dalları içermektedir.

Müfredatın bir diğer amacı da kalıcı gerçekler yaklaşımı altında iyilik, mutluluk, cesaret, onur, sorumluluk, özgürlük ve vatandaşlık gibi kavramlara odaklanmaktır. Bu eğitim anlayışı esasicilik gibi başarı odaklıdır. İki anlayışta da test, not ve akademik standartlar bulunur (Ellis, 2015) .

İki anlayış benzer gözükmelerine rağmen aralarındaki en büyük fark esasiciliğin toplumun çıkarlarına hizmet etmeye odaklanması, daimiciliğin ise iyi eğitilmiş vatandaşlar yetiştirildiği zaman bunun kendiliğinden oluşacağına inanmasıdır (Ellis, 2015).

Toplum merkezli program

Toplumsal Yeniden-Yapılanmacılar (Reconstructionist), John Dewey'in hem bireysel hem de sosyal deneyimin yeniden oluşumu gereksinimine önem veren pragmatizmi temel alarak toplumsal deneyim ve kültürün yeniden yapılandırılmasını sağlamayı amaçlarlar (Gutek, 1997).

Toplum merkezli programın amacı, toplumsal sorunları araştırmak ve çözmektir.

Gerçek dünya, problem çözme, demokrasi ve vatandaşlık gibi terimler sıkça kullanılır. Gerçek dünya problemlerine yer verilir, akademik dersler araç olarak kullanılır ve öğrencinin bireysel gelişimi değil sosyal sorunlar temel alınır. Gösteri, piyes, takım projeleri, okul toplantıları, iş birlikçi öğrenme, barış eğitimi programının temelini oluşturur. Toplum ile ilgili grup projeleri yapılır (Ellis, 2015).

Öğretmenin rolü, öğrenen merkezli programdaki gibi, kolaylaştırıcı olmaktadır.

Öğretmen, öğrencinin sosyal becerilerini geliştirir, iş birlikli ortam oluşturur ve grup çalışmaları yaptırır (Ellis, 2015).

Yeniden yapılanmacılıkta değerlendirme için sorulacak sorular öğrencileri eleştirel düşünmeye teşvik edecek tarzdadır, toplumsal sorunlara ve bu sorunların çözümlerine odaklanır (Sönmez vd., 2012). Öğrenciler toplumsal sorunlar hakkındaki eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerine göre değerlendirilmektedir.

Öğretim programlarına genel bakış

MEB Türk Edebiyatı öğretim programına genel bakış

Türkiye’de Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliğine göre ortaöğretimin işlevi şöyledir:

MADDE 5- (1) Ortaöğretim kurumları işlevlerini Türk millî eğitiminin genel ve özel amaç ile temel ilkeleri doğrultusunda, evrensel hukuka, demokrasi ve insan haklarına uygun; öğrenci merkezli, aktif öğrenme ve demokratik kurum kültürü anlayışıyla yerine getirir(MEB Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği, 2015).

Ortaöğretim kurumlarının kuruluşu ise yönetmelikte şu şekilde yer almaktadır:

MADDE 6- (1) Ortaöğretim kurumları, ortaokul veya imam-hatip ortaokulu üzerine öğrenim süresi dört yıl olan yatılı ve/veya gündüzlü olarak eğitim ve öğretim veren kurumlardır. (2) Bu kurumlar; a) (Değişik:21/06/2014-29037 RG) Fen liseleri, sosyal bilimler liseleri, Anadolu liseleri, güzel sanatlar liseleri ve spor liseleri, b) (Değ: 13/09/2014-29118 RG) Anadolu imam-hatip liseleri, c) (Değ: 13/09/2014-29118 RG) Mesleki ve teknik Anadolu liseleri, mesleki ve teknik eğitim merkezleri ile çok programlı Anadolu liselerinden oluşur (MEB Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği, 2015).

Ortaöğretim kurumlarının öğretim programları, dersleri, ders kitapları, eğitim ve öğretim materyalleri ise Milli Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenir.

MADDE 10- (1) Ortaöğretim kurumlarında; a) Yükseköğretime, hem mesleğe hem yükseköğretime, hayata, iş alanlarına hazırlayan ve Bakanlıkça uygun görülen ders çizelgeleriyle öğretim programları uygulanır. Ortaöğretim kurumlarının özelliğine göre hangi derslere ağırlık verileceği haftalık ders çizelgesinde ve program açıklamalarında belirtilir (MEB Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği, 2015).

Ortaöğretim Kurumları Haftalık Ders Çizelgesine göre Anadolu, Fen, Spor, Güzel Sanatlar, Anadolu Öğretmen liselerinde, genel liselerde Dil ve Anlatım dersleri iki; Türk Edebiyatı dersleri üç ders olmak üzere her düzeyde aynı şekilde uygulanmaktadır. Ayrıca hazırlık sınıfı bulunan Anadolu lisesinde dört saat olarak Türkçe dersine yer verilmektedir. Sosyal Bilimler liselerinde ise hazırlık sınıfında Türkçe dört; 9. sınıfta Dil ve Anlatım iki, Türk Edebiyatı üç; 10, 11 ve 12. sınıflarda ise Dil ve Anlatım haftada dört, Türk Edebiyatı dersi yine haftada dört saat bulunmaktadır. Haftalık ders saati çizelgesine göre ortak ders olan ve her öğrencinin alması zorunlu kılınan Türk Edebiyatı, Dil ve Anlatım dersleri Sosyal Bilimler Lisesi hariç genel olarak haftalık beş saatten oluşmaktadır.

UBDP öğretim programına genel bakış

Bu organizasyonun genel misyonu; kültürler arası anlayış ve saygı ile daha iyi ve daha huzurlu bir dünya oluşturulmasına yardımcı olacak araştıran-sorgulayan, bilgili ve duyarlı gençler yetiştirmek; zorlayıcı uluslararası eğitim programları ve disiplinli değerlendirmeler geliştirmek üzere okullar, hükümetler ve uluslararası organizasyonlarla çalışmak; dünya genelinden öğrencilerin, diğer insanların da farklılıklarıyla birlikte kendi doğrularına sahip olabileceklerini anlayan, etkin, sevecen ve yaşam boyu öğrenmeye inanan bireyler olmasını teşvik etmek; ortak insanlık vasıflarının ve gezegeni koruma görevinin farkında olan, daha iyi ve daha

huzurlu bir dünya oluşturmak için çabalayan uluslararası bilince sahip insanlar yetiştirmektir (IBO, 2013).

UB'nin genel olarak 3 farklı öğretim programı vardır:

UB ilk yıllar programı (PYP)

3 ilâ 12 yaş arasındaki öğrenciler içindir ve çocukların hem sınıfta hem de dış dünyada araştıran sorgulayan bireyler olarak gelişmelerine odaklanır. PYP, ulusal ve yerel öğretim programlarının çoğunun gerekliliklerine uyum sağlayacak şekilde disiplinler ötesidir ve esnektir, öğrencilerin UB Orta Yıllar Programına en iyi şekilde hazırlanabilmelerini sağlar (IBO, 2013).

UB orta yıllar programı (MYP)

11 ilâ 16 yaş arasındaki öğrenciler içindir ve öğrencileri yaratıcı, eleştirel ve dönüşümlü düşünenler olmaya teşvik eden bir öğrenim çerçevesi sunar. MYP, öğrencileri geleneksel alanlardaki çalışmalarını ile gerçek dünya arasında bağlantılar kurmaya teşvik ederek, entelektüel gelişime vurgu yapar. MYP, ulusal ve yerel öğretim programlarının çoğunun gerekliliklerine uyum sağlayacak şekilde esnektir. İlköğretim Programında (PYP) geliştirilmiş olan bilgilerin, becerilerin ve tutumların devamını sağlar ve öğrencileri UB Diploma Programı ve UB Kariyer Odaklı Sertifika Programı'nın akademik zorluklarını başarmaya hazırlar (IBO, 2013).

UB diploma programı (DP)

16 ilâ 19 yaş arasındaki öğrenciler içindir ve titiz değerlendirmelerin olduğu dengeli ve akademik olarak zorlayıcı bir eğitim programıdır. DP, öğrencileri

yükseköğretimde başarılı olmaları için hazırlar ve onları gitgide daha küresel hâle gelen toplumun etkin üyeleri olmaya teşvik eder (IBO, 2013).

UBDP programı altı grup dersten oluşmaktadır. Gruplar şunlardır:

Grup 1: Dil A: Edebiyat: Dünya edebiyatından seçmelerin yer aldığı ana dili öğretimini içerir. Kırk beş dilde eğitim mevcuttur, diğer diller isteğe bağlı olarak sunulmaktadır.

Grup 2: Yabancı Dil: Çeşitli seviyelerde ikinci yabancı dil derslerine (klasik diller) yer verir.

Grup 3: İnsan ve Toplum Bilimleri: Tarih, coğrafya, ekonomi, felsefe, psikoloji, sosyal ve kültürel antropoloji, işletme ve yönetim, küresel dünyada bilgi teknolojisi ve İslam tarihi derslerini kapsamaktadır.

Grup 4: Deneysel Bilimler: Biyoloji, kimya, fizik, çevre bilimleri, tasarım teknolojilerini bünyesinde barındırır.

Grup 5: Matematik ve Bilgisayar Bilimleri: Matematik, matematik metotları, matematik araştırmaları, ileri matematik ve bilgisayar bilimini içerir.

Grup 6: Sanat: Görsel sanatlar, müzik ve tiyatral sanatlardan oluşur (Ellis, 2015).

Öğretim programları ile ilgili yapılan çalışmalar

MEB Türk Edebiyatı öğretim programı ile ilgili yapılan çalışmalar

MEB Türk Edebiyatı dersi ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında konuların genellikle derse yönelik tutumlar (Karadağ, 2012; Özdemir, 2008), kitaplardaki bazı bölümlerin program açısından değerlendirilmesi (Çelik, 2010; Oğuz, 2011; Yıldırım,

2011), kazanımlar (Ataseven, 2011; Cin, 2012; Kurtoğlu, 2015; Tahaoğlu, 2014), sorunlar ve çözümler (Bayazıt, 2012; Işıksalan, 2011) olarak belirlendiği tespit edilmiştir.

Bu çalışmanın kapsamı 11. ve 12. sınıfları içerdiği için sadece bu düzeyler ile ilgili yapılan çalışmalara yer verilmiştir. Ölçme ve değerlendirme ile ilgili *Türkiye’de Uygulanan Türk Edebiyatı Programı’ndaki Ölçme ve Değerlendirme Boyutu Uygulamasının Değerlendirilmesi: Bir Durum Çalışması* (Kurudayıoğlu, Şahin ve Çelik, 2008) adlı betimsel olan nitel çalışmada Çanakkale ilinde, 2006-2007 öğretim yılında, beş farklı liseden 16 Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni ile anket yapılmıştır. Bu araştırma ile öğretmenlerin yeni programda ölçme ve değerlendirme sürecinde kullanılan gözlem formlarını fazla buldukları, sayısı fazla olan ölçme araç ve yöntemlerini doğru biçimde kullanamadıkları, sınıflardaki öğrenci sayısının fazla olması nedeniyle ölçme ve değerlendirmede sıkıntı yaşadıkları, yine sınıfların kalabalık olması nedeniyle grup çalışmasına yer vermekte zorlandıkları, alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemleri ile ilgili de eski programı uygulama ya da yeni program hakkında daha geniş bir bilgilendirmeye ihtiyaç duydukları ortaya konulmuştur. Bu çalışma ölçme ve değerlendirme konusunda öğretmenlerin yeterince bilgi sahibi olmadığını, uygulamada sıkıntılar yaşadığını göstermektedir.

Ölçme ve değerlendirme ile ilgili bir diğer sorun da öğretim programı ve üniversiteye giriş sınavının paralellik göstermemesidir. Hâlbuki lise eğitimi öğrencilerin üniversiteye geçmeleri için bir basamaktır. Melanlıoğlu’na (2005) göre öğretim programının amaca uygun olarak hazırlanması gerekmektedir:

Ortaöğretimin amaçlarından biri kendinden bir üst eğitim kurumuna öğrenci hazırlamaktır. Ortaöğretimde verilen derslerin daha verimli geçmesi ve ortaöğretimin amaçlarından birini yerine getirebilmesi için üniversiteye giriş sınavlarında çıkan soruların uygulamada olan öğretim programına paralellik

göstermesi gerekmektedir. Bu durum öğrencinin sınavdaki başarısını da olumlu yönde etkileyecektir (Melanlioğlu, 2005).

Öğretim programıyla uyumlu bir üniversiteye giriş sınavı ve ölçme değerlendirme öğrencilerin üniversiteye girme oranlarına ve oradaki başarılarına ciddi bir katkı sağlar.

Ölçme ve değerlendirmenin öğretmenlere bağlı olması da yapılan değerlendirmenin nesnellliğini etkilemektedir. Demiral (2011) Eskişehir ilini örnek olarak alıp ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı öğretimini uluslararası ölçütlere göre değerlendirdiği çalışmasında lise son sınıf öğrencilerinden oluşan 43 kişilik bir çalışma grubu oluşturmuş ve 143 öğretmen görüşüne yer vermiştir. Araştırma sonuçlarına göre Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım dersi programlarının UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) dersi ile amaçlar, hedef ve kazanımlar açısından benzer olduğu ancak UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) öğretim programının ölçme ve değerlendirme aşamasında daha nesnel ve detaylı olduğu sonucuna ulaşmıştır. Türk Dili ve Edebiyatı öğretim programında ölçme ve değerlendirmenin öğretmenlere bağlı olarak öznel bir süreç içerdiği belirlenmiştir.

Ölçme ve değerlendirme ile ilgili Bayazıt (2012) da benzer sorunları dile getirmiştir. Ölçme ve değerlendirme etkinliklerinin kalabalık sınıflarda uygulanamaması, süre yetersizliği, programın üniversite giriş sınavı ile paralellik göstermemesi, çoğunlukla bilgi düzeyinde olması, soruların kapsam geçerliliğine dikkat edilmeden hazırlanmış olması, form sayısının fazla olması ve öğretmen için yorucu olması şeklindeki sonuçlara ulaşmıştır. Ayrıca Türkiye’de henüz alternatif ölçme ve değerlendirmenin okullarda uygulanabilmesi için gerekli alt zeminin oluşmadığını belirtmiştir.

Öğretim programındaki sorunlardan bir kısmı da kazanımlar ile ilgilidir. Kazanımlar

ile ilgili olarak Tahaoğlu (2014) *Ortaöğretim Türk Edebiyatı Dersi Öğretim Programı (2011) Kazanımlarının Bilişsel Açıdan İncelenmesi* adlı çalışmada içerik analizi yöntemiyle öğretim programındaki kazanımları sınıflara ve ünitelere ayırarak Bloom'un Eğitim Hedefleri Taksonomisi'ne göre tasnif etmiştir. Araştırmanın sonucuna göre programda bulunan 660 kazanımın bilişsel becerilere göre sınıflandırılmasında kazanımların kolaydan zora, basitten karmaşığa doğru sunulmadığı, kazanımların bilişsel becerilere olan dağılımının düzensiz olduğu; kavrama, analiz, değerlendirme basamaklarına fazla, uygulama ve sentez basamaklarına çok az rastlanıldığı ortaya konulmuştur. Bayazıt (2012) da çalışmasında kazanım sayısının çok fazla olması ve sürenin yetmemesi; öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyine göre, yeterince açık, anlaşılır ve ölçülebilir nitelikte olmaması, bazılarının gereksiz olması; yer alan kazanımların sırasının bilgi dağınıklığı ve kargaşaya yol açması; günlük yaşamla ilişkilendirilmemesi ve edebiyat ilgisi, algısı kazandırabilecek nitelikte olmaması şeklinde görüşlere ulaşmıştır.

Ortaöğretim Türk Edebiyatı öğretim programının amaçlarından biri de öğrencilerin edebî metinlerden hareketle Türk kültür hayatının, tarihinin ve edebiyatının birbirinden ayrılmaz bir bütün oluşturduğunu kavramalarıdır (MEB, 2011). Polat (2008) yaptığı araştırmada bu konuyu 1950'den başlayarak Türk edebiyatı öğretim programlarını inceleyerek değerlendirmiştir. Ona göre; "Hangi devirde hangi ülkede meydana geldiğine bakmayarak Türk dilinde yazılan edebiyat, Türk edebiyatıdır. Asırlar boyunca tek Türk dili olduğu gibi tek de Türk edebiyatı mevcut olmuştur. Bilinmelidir ki "*Türk edebiyatı*" denilirken bütün Türk halklarının ortak edebiyatı anlatılmaktadır. Türk dünyası edebiyatı, sayılı birkaç metin dışında, liselerin edebiyat programlarında ihmal edilmiştir." Bu doğrultuda Türk Edebiyatı öğretim programında içerik olarak Türk dünyası edebiyatına, çağdaş Türk edebiyatı yazarlarına yer

verilmemesi dikkat çekicidir.

Bayazıt (2012) Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım derslerinde karşılaşılan sorunlara yer veren ve bu sorunlara çözüm önerileri sunan çalışmasında öğretim programından kaynaklanan sorunların neler olduğuna da yer vermiştir. Bu konu ile ilgili olarak 2011-2012 eğitim-öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Ankara ili merkez ilçelerden en az on yıldır resmi ortaöğretim kurumlarında çalışan ve 50 Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni ile görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelere göre Bayazıt genel sorunlar, kazanımlar, örnek etkinlikler, ölçme ve değerlendirme anlayışı olarak dört farklı kod üzerinden öğretmen görüşlerini değerlendirmiştir. Genel sorunlar ile ilgili olarak programın akademik düzeyde olduğu için anlaşılır olmaması, öğrenci seviyesine uygunsuzluğu, öğrencilerden beklentilerin yüksekliği, kalabalık sınıflarda uygulanmasının zorluğu, programa ayrılan sürenin yetersizliği, edebiyat zevki kazandırmaktan uzaklığı, öğretmenlerin program hakkında yeterince bilgi sahibi olmaması, üniversite giriş sınavıyla paralellik göstermemesi, Türk Edebiyatının tarihsel dönemlerinin adlandırılmasında karışıklıkların olması, kompozisyon derslerini kapsamaması, içerik açısından ağırlığı, konuların gereksiz yere uzatılması gibi görüşlere ulaşılmıştır. Örnek etkinlikler ile ilgili olarak etkinlik sayısının fazlalığı, süre yetersizliği, gerçek yaşamla bağlantı kurulamaması, bazı etkinliklerin öğrenci seviyesinin üstünde bulunması, çok basit olması, birbirini tekrarlaması, bilgiye yönelik ve edebiyat sevgisi kazandırmaktan uzak olması gibi görüşler dile getirilmiştir.

Öğretim programı ile ilgili olarak yapılan çalışmalarda içerik, sadece Türk edebiyatına yer verilmesi, kazanımlar, örnek etkinlikler, ölçme ve değerlendirme ile ilgili sorunların fazla olduğu görülmektedir.

Uluslararası Bakalorya Diploma Programı ile ilgili yapılan çalışmalar

UB'nin uygulanmaya başlandığı 1996-1997'den yılından günümüze kadar yapılan çalışmalara bakıldığında Türkiye'de Uluslararası Bakalorya Programı ile ilgili lisansüstü tez çalışmalarının sayısının YÖK Tez Merkezi'ne göre 22 adet olduğu ve son yıllarda arttığı görülmektedir. Bu çalışmalardan 10 tanesi genel olarak UBDP ve Uluslararası Bakalorya Dil A: Edebiyat (Türkçe) programı ile ilgilidir. Yapılan çalışmalar içerik olarak daha çok program hakkındaki görüşler; MEB ve UBDP öğrencilerinin becerileri, bakış açıları ve başarıları üzerine odaklanmaktadır. Yapılan çalışmalarda UBDP'nin ulusal programa göre daha olumlu dönütler aldığı görülmektedir. Kronolojik olarak UBDP ile ilgili yapılan çalışmalara bu bölümde yer verilmiştir.

Demirer (2002) Uluslararası Bakalorya (UB) uygulayan özel okullarda çalışan öğretmenlerin bu programa karşı olan tutumlarının iş tatminlerine nasıl yansıdığını araştırmıştır. Çalışmada İstanbul'daki 5 okulda 70 UB öğretmeni ile anket yapılmıştır. Sonuçlara bakıldığında UB programındaki öğretmenlerin iş tatminlerinin ortalama değerinde oldukça üstünde olduğu ve iş deneyimi arttıkça iş tatminlerinin arttığı saptanmıştır.

Gültekin (2006) çalışmasında Uluslararası Bakalorya ve ulusal programlardan mezun olan öğrencilerin ortaöğretim diploma notları ve Öğrenci Seçme Sınavı (ÖSS) puanlarının karşılaştırmıştır. Nedensel karşılaştırmalı tarama modeli kullanılan bu çalışmada 2003, 2004, 2005 yıllarında aynı kolejden mezun olan, UB programında okumaya hak kazanmış, 132 UBDP'den, 550 Ulusal programdan olmak üzere 682 öğrencinin verileri değerlendirilmiştir. Sonuçlara bakıldığında UB öğrencilerinin ortaöğretim diploma not ortalamaları, ulusal program öğrencilerine göre daha

yüksektir ve UB öğrencilerinin ÖSS sayısal puan ve ÖSS eşit ağırlık ortalamalarının ulusal program öğrencilerine göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Not ve üniversite giriş sınavı başarısına göre yapılan bu değerlendirmede de UB programının lehine sonuçlar elde edilmiştir.

Demir (2009) çalışmasında UBDP'ye ilişkin yönetici, öğretmen, veli ve mezun görüşlerine yer vermiştir. Bu çalışma Türkiye'de UBDP'yi uygulayan İstanbul'da 6, Ankara'da 3; Tarsus, Kocaeli, Bursa'da birer olmak üzere toplam 11 özel lise ve sosyal bilimler lisesinde görev yapan 55 okul yöneticisi, 146 öğretmen, 70 veli ve UBDP'den mezun olmuş 140 kişi ile yapılan anketlerden oluşmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre yönetici ve öğretmenler UBDP amaçları ile ilgili olarak eleştirel düşünme becerisini geliştirme, küresel konular hakkında bilinçlenme ve sözel ifade yeteneğinin gelişmesini görüşüne katılmışlardır. Öğrenme ortamı ile ilgili olarak ise çok amaçlı etkinliklere yer verildiği görüşündedirler; UBDP'nin içeriği çağdaş, bilimsel bilgileri yansıtan ve öngörülen hedefleri gerçekleştirecek nitelikte bulunmuştur. Değerlendirme için ise anlaşılır bir dili olması, farklı tekniklere yer vermesi (yazılı, sözlü değerlendirme, doğru-yanlış, çoktan seçmeli sorular vb.), doğru davranışları pekiştirmesi vurgulanmıştır. Mezun ve veliler kaliteli eğitim için UBDP'ye yöneldiklerini belirtmişlerdir.

Göçmen (2010) yaptığı çalışmada Türkiye'yi esas alarak UBDP'nin uluslararası anlayış geliştirmeye katkısını araştırmıştır. Bu çalışma için Uluslararası Anlayış Anketini 100'ü UBDP'de, 100'ü ulusal programda okuyan toplam 200 kişiye uygulanmıştır. Öğrencilerin önce uluslararası anlayış kavramının kendi cümleleri ile tanımını yapmaları, sonra da anketi doldurmaları istenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre UBDP'yi takip eden lise 11. ve 12. sınıf öğrencilerinin uluslararası anlayış düzeyleri ulusal program öğrencilerine göre yüksek çıkmıştır. Göçmen (2010)

sonuçlar kısmında bu durumu açıklarken bu duruma etki eden faktörler olarak okulda alınan dersleri (özellikle Bilgi Teorisi, TOK), derslerin uluslararasılık kavramının temel öğelerini içerecek şekilde geliştirilmiş olmasını, öğrencilerin sahip olduğu yurtdışı yaşam ve seyahat deneyimini göstermiştir. Özellikle UBDP’deki edebiyat dersleri ile kendi kültürünü anlayan gençlerin başka kültürleri de anlayabilmesi üzerinde durulmuştur. Dil A: Edebiyat (Türkçe) derslerinin Dünya Edebiyatı bölümde başka dillerden çevrilen eserlerin okutulmasının da uluslararası anlayışı geliştirmeye katkısı olabileceği belirtilmiştir.

Bora (2010) tez çalışmasında UBDP öğretmen ve öğrencilerin öğrenme iklimi ile ilgili algıları üzerindeki etkisini araştırmıştır. Bora’nın (2010) çalışması 2008-2009 eğitim ve öğretim yılında İstanbul’da bulunan Milli Eğitim Bakanlığına bağlı UBDP uygulayan devlet okullarını ve özel okulları içermektedir. Yapılan anketlerle 382 öğrenci ve 256 öğretmenden görüşler elde edilmiştir. Bu görüşlere göre UBDP’de eğitim veren öğretmenlerin, genel eğitim programında yer alan öğretmenlere göre öğretim programı ile ilgili öğrenme iklim algılamaları daha olumludur ve Uluslararası Bakalorya Diploma Programına dahil olan öğrencilerin, genel eğitim programında yer alan öğrencilere göre öğretim programı ve başarı alt boyutu ile ilgili algılamaları daha olumludur. Öğretmen ve öğrencilerin iklim algıları iki program için karşılaştırıldığında söz konusu öğretim programı olduğunda hem UB öğrencilerinin hem de UB öğretmenlerinin algılarının olumlu olduğu görülmektedir.

Eğitim programlarının başarısı öğrencilere kattığı kazanım ve beceriler ile doğrudan ilişkilidir. Bu nedenle Bayülgen (2012) tezinde UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) öğrencileri ile MEBTürk Edebiyatı dersi alan öğrencilerin arasındaki bilişsel ve duyuşsal becerileri karşılaştırmıştır. Bu çalışmada verilere 2010-2011 eğitim-öğretim yılında 6 farklı liseden 340 öğrenciye ve bu okullarda görevli 30 Türk Dili ve

Edebiyatı öğretmenine anket uygulayarak ulaşılmıştır. Yapılan çalışmadan çıkan sonuçlara bakıldığında öğretim programlarının öğrencilerin becerilerini ne derece etkilediği ve öğretmen görüşleri ortaya konulmuştur. Bayülgen'e (2012) göre öğretim programı ve öğrencilere etkilerini gösteren sonuçlara bakıldığında UB öğrencileri eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, iletişim, araştırma-sorgulama, problem çözme, karar verme, bilgi teknolojilerini kullanma; Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma ve sanat eserinden zevk alma becerilerinde ulusal program öğrencilere göre daha üst düzeyde çıkmıştır. Öğretmenler de bu becerileri kazandırma konusunda UBDP'nin daha uygun olduğu görüşündedirler. Hem öğretmen görüşleri hem de öğrenci becerileri dikkate alındığında UBDP ulusal programa göre daha olumlu dönütler almıştır.

Çarşanlı (2013) tez çalışmasında UB ve MEB Türk Edebiyatı dersi kesişiminde kültürel açıdan bir roman analizi olarak *İnce Memed*'i ele almıştır. Bu çalışma ile Çarşanlı (2013) UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) ve MEB Türk Edebiyatı derslerinin kültürel amaç ve kazanımlarının birbirini desteklediğini ve kültür kavramlarının dersin amaç ve kazanımları doğrultusunda incelenerek ulusallık ve evrensellik bağlamında öğrencilere öğretilebileceğini göstermiştir.

Keleş (2013) tez çalışmasında Ankara ili kapsamında UBDP öğrencisi olan ve olmayanların okuma alışkanlıklarını ve okumaya yönelik tutumlarını ele almıştır. Bunun için iki farklı okuldan on ikinci sınıftaki 107 öğrenciye anket uygulanmış, 10 UBDP öğrencisi ve 3 öğretmenle görüşülerek veriler elde edilmiştir. Keleş'in (2013) araştırma sonucuna göre UBDP'ye kayıtlı olan öğrencilerin olmayanlara kıyasla daha çok okuduklarını ve UBDP öğrencilerinin "zevk alma" alt boyutunda daha olumlu tutuma sahip olduklarını göstermiştir. UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) ve Türk edebiyatı öğretim programlarının ikisi de okumaya vurgu yapmalarına rağmen UBDP

Dil A: Edebiyat (Türkçe) dersinde yüksek düzey öğrencilerinin 13, standart düzey öğrencilerinin 10 kitap okumasının dersin bir gerekliliği olması, öğrencilerin yazılı ödevleri için kaynak araştırması yaparken okumaları gibi faktörler okumaya karşı tutumları etkilemiştir. Ancak zaten okumaya karşı olumlu tutumu olan öğrenciler metinleri analiz edip üzerlerinde konuştuğça okumaktan daha çok keyif almaya başladıklarını belirtmişlerdir.

Aktaş (2013) ortaöğretimde UBDP ile MEB programındaki anadil öğretimi derslerini eleştirel düşünme becerileri açısından karşılaştırmıştır. Bu araştırma durum çalışması olup Türkiye’de UBDP’nin uygulandığı bir devlet okulunda gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada 2011-2012 öğretim yılında UBDP’den 15 öğrenci ile UB dersini veren bir öğretmen ve ulusal programdan 25 öğrenci ile bu sınıfta Türk Edebiyatı, Dil ve Anlatım derslerini veren iki öğretmen bulunmuştur. Araştırma sonucunda Aktaş (2013) UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) dersinin her boyutta ulusal programa göre eleştirel düşünme becerilerine daha fazla yer verdiğinin söylenebileceğini belirtmiştir.

Büyükgenç (2014) çalışmasında UB programı ile ilgili olarak mezun öğrencilerin programı tercih nedenleri, UB programının mezun olan öğrencilerin beklentilerini karşılama düzeyi; UBDP’de aldıkları eğitimin niteliği ve düzeyi, içeriği, programda uygulanan öğretim yöntemleri ve değerlendirme sistemine ilişkin görüşleri; DP’nin içeriğinin mezunların üniversite seçimine, üniversite eğitimine etkisi; mezunların programı yürütürken yaşadıkları sorunlar ve kazanımlarına ilişkin görüşlerine odaklanmıştır. Bu çalışmanın UB programının ulusal programdan farklarına ilişkin bulgular kısmında Büyükgenç %40 ezberci eğitimden uzaklık ve %28 öğrenci merkezli olmasını belirtmiştir. Sonuç olarak katılımcıların çoğu aktif öğrenme yöntemleriyle öğrenciyi merkeze alan bir program olarak UB’yi değerlendirmektedir. Öğretim yöntemlerine ilişkin bulgulara bakıldığında ise öğrencilerin %20’sinin iş

hayatına katkı ve sunum becerilerini geliştirme konusunda iç değerlendirme; %8 zorlayıcı, %8 ezbere dayalı, %8 iki yılın tek seferde değerlendirilmesi gibi olumsuz görüşler de olmasına rağmen %36 ile programa uygunluk, yoruma dayalı beceriler ölçmek ve %12 ile objektif olmak şeklinde dış değerlendirme ile ilgili daha çok olumlu görüşler belirtilmiştir. UBDP'nin eleştirel düşünme, araştırma yapma, ileri düşünme, kendini ifade etme, öğrenmeyi öğrenme gibi öğrencinin bireysel yeteneklerini geliştirme konusunda beklentileri karşıladığı ortaya koyulmuştur.

Teke'nin (2015) yaptığı çalışmaya göre UBDP ve MEB öğrencileri üniversiteye hazır bulunuşluk, programların yararları, memnuniyet, stres ve dezavantajlar açısından karşılaştırılırlar. Üniversiteye hazır olma; disiplin, öğrenmeyi öğrenme, uluslararası anlayışı geliştirme, zaman yönetimi, öğrencilerin ders seçebilmesi, TOK ve EE sayesinde okuma ve yazmanın gelişmesi açısından, planlarını üniversitede gerçekleştirebilmeleri açısından UBDP mezunları MEB mezunlarına göre daha iyilerdir. Ancak stres ve uyku kaybı, istediği aktivitelere katılamama, form kaybı gibi özelliklere bakıldığında UBDP mezunları MEB mezunlarına göre daha çok sıkıntı yaşamaktadır.

Ateşkan vd. (2014) Alignment between the DP and MoNEP in Turkey and the effects of these programmes on the achievement and development of university students adlı çalışmada içerik analizi yöntemiyle hazırladıkları yazılı ders programı analiz aracı ile üç farklı okuldan 14 UBDP ve MEB öğretmeni ile UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) ve MEB Türk Edebiyatı, Dil ve Anlatım derslerini eğitim felsefeleri, içerik ve bilişsel özelliklere (açıklanmış, anlamlı, etkileyici, bakış açısına göre, düşüncelerini yansıtan) göre karşılaştırmıştır. Elde edilen sonuçlara göre MEB Türk Edebiyatı ve Dil-Anlatım öğretim programı eğitim felsefesine göre %48,1 olarak bilgi merkezli bulunmuştur. Bilişsel özelliklerde de UBDP'nin MEB'den daha önde bulunduğu görülmektedir.

BÖLÜM 3: YÖNTEM

Giriş

Bu çalışma Türkiye'de 11. ve 12. sınıf düzeylerinde uygulanan MEB Türk Edebiyatı öğretim programı ile UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) programının kapsamlı bir şekilde özelliklerini belirleyerek eğitim felsefesi, amaç, yapı ve içerik, hedef /kazanım, öğrenme-öğretme süreci, öğretmenin rolü, ölçme ve değerlendirme süreçlerini karşılaştırmalı olarak ortaya koymayı ve programların benzer, farklı yönlerinden yola çıkarak MEB Türk Edebiyatı öğretim programının uluslararası alanda UBDP temel alınarak ne seviyede olduğunu göstermeyi amaçlamaktadır. Bu bölümde çalışmanın araştırma yöntemi, veri toplama araçları, veri toplama ve veri analiz yöntemi ile ilgili bilgiler paylaşılacaktır.

Araştırma yöntemi

Bu çalışma için bir nitel araştırma yöntemi doküman analizi kullanılmıştır. Nitel araştırmayı, “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma” olarak tanımlamak mümkündür (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 39). Nitel araştırma yöntemlerinde veriyi analiz etmek için görüşme, gözlem ve yazılı materyallerin incelenmesi olmak üzere üç tür yöntem kullanılır. Bu çalışmada da iki öğretim programını karşılaştırabilmek, yazılı materyalleri inceleyebilmek için içerik analizi tercih edilmiştir.

Nitel araştırmalarda doküman analizi bir veri toplama tekniği olarak kullanılmaktadır. Araştırma kapsamında incelenen konuyla ilgili olgu ve olaylar hakkında bilgi içeren

yazılı belgelerin analiz edilmesiyle veri sağlanmasına doküman incelemesi denilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 188).

Nitel araştırmalarda, içerik analizi elde edilen verilerin daha yakından incelenmesini ve bu verileri açıklayan kavram ve temalara ulaşılmasını gerektirir (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s.89). İçerik analizinde amaç, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 227).

İçerik analizinde doküman incelemesi yoluyla elde edilen veriler dört aşamada analiz edilir: Verilerin kodlanması, temaların bulunması, kodların ve temaların düzenlenmesi, bulguların tanımlanması ve yorumlanması (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 228-239). İki farklı öğretim programı yazılı materyal olduğu için öncelikle doküman analizi yöntemiyle öğretim programlarına ulaşım orijinalliği kontrol edildikten sonra elde edilen veriler incelenmiştir. İki farklı öğretim programı; eğitim felsefeleri, amaçları, yapısı ve içeriği, hedef/kazanımları, öğrenme-öğretme süreçleri, öğretmenin rolü, ölçme ve değerlendirme yaklaşımları üzerinden öğrenen, bilgi ve toplum merkezli . olma özelliklerine göre benzer ve farklı yanları ortaya konularak incelenmiştir.

Veri toplama araçları

Bu çalışmanın temelini Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından yayımlanan Ortaöğretim Türk Edebiyatı Dersi 9, 10, 11 ve 12. Sınıflar Öğretim Programı (MEB, 2011) ile Uluslararası Bakalorya Diploma Programı tarafından yayımlanan Dil A: Edebiyat (Türkçe) (IBO, 2011) öğretim programları oluşturmaktadır.

Çalışmanın ilk kısmında öğretim programlarına UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) dersi için UBO'nun çevrim içi öğretim programı merkezi (OCC), Türk Edebiyatı dersi için de Talim ve Terbiye Kurulunun resmi internet sitelerinden ulaşılmıştır. Bu programlardan elde edilen veriler içerik analizi tekniğine uygun olarak toplanmıştır. Veriler toplanırken öğretim programlarının orijinalliğinin kontrol edilmesi için resmi internet sitelerinden yararlanılmıştır. Dokümanlar dikkatlice okunarak iki öğretim programında ortak olarak bulunan eğitim felsefesi, amaçlar, yapı ve içerik, hedef/kazanımlar, öğrenme-öğretme süreci, öğretmenin rolü, ölçme ve değerlendirme yaklaşımları temel bileşenler olarak kabul edilmiştir. Bu bileşenler göz önünde bulundurularak programlar karşılaştırılmıştır.

Çalışmada Dil ve Anlatım dersi öğretim programına yer verilmemesinin nedeni UB programının edebiyat ve dil derslerini birlikte vermesi ve metin analizlerinde kullanılan roman, öykü, şiir, tiyatro, düz yazı gibi türlerin incelemesinin Türk Edebiyatı derslerinde ele alınmasındandır.

Veri analiz yöntemi

Bu çalışmada MEB Türk Edebiyatı ve UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) öğretim programlarının benzerlik ve farklılıklarını ortaya koymak için doküman analizi ile elde edilen veriler içerik analiziyle incelenmiştir. İçerik analizinin aşamaları bulunmaktadır. İlk olarak araştırmacı araştırma hedeflerini belirler; ikinci aşamada bu hedefler doğrultusunda örneklemini oluşturur; üçüncü aşamada örneklemin bölüneceği birimleri tespit eder ve kategoriler belirler. Son aşamada ise kategoriler değerlendirilir ve yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Bilgin'e göre (2006) kategorisel analizde kategorilerin özelliklerine dikkat etmek gerekmektedir. Kategorilerin homojen, ayırt edici, objektif olması, bütünsellik taşıması, amaca uygun ve anlamlı olması gerekir.

Bu araştırmada kategoriler belirlenirken Arthur K. Ellis'in *Eğitim Programı Modelleri* (2015) kitabından yararlanılmıştır. Bu kitapta öğrenen merkezli, toplum merkezli ve bilgi merkezli programlar ele alınmıştır. Bu programların özellikleri tablolar hâlinde verilmiştir. Kategorilere ayırırken de bu tablolardaki ifadeler dikkate alınmıştır. Bu kategorilere göre MEB Türk Edebiyatı ve UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) öğretim programları cümle cümle incelenmiştir, hangi ifadenin hangi kategoriye gireceği belirlenmiştir, Microsoft Excel'den yararlanılarak tablolar oluşturulmuştur.

Öğrenen merkezli program için bireye odaklanma, bireysel gelişim ve ilerleme, öğrenen ilgisi, duyguya önem verilmesi, kolaylaştırıcı olarak öğretmen, isteğe bağlı eğitim; değerlendirme yöntemi olarak da öğrenci tarafından başlatılan, gelişmeye yönelten, biçimlendirici, tecrübeye dayanan ve yarışmacı olmayan kavramları dikkate alınmıştır.

Toplum merkezli program için toplumsal ilişkileri araştırma, vatandaşlık eğitimi, problem çözme, akademik disiplinleri araç olarak kullanma, takım olarak öğrenme, grup projeleri; değerlendirme yöntemi olarak da gerçek dünya çıktıları, vatandaşlık ve liderlik gelişimi, uygulanan bilgi ve beceriler, toplumsal gelişme kavramları belirlenmiştir.

Bilgi merkezli program için akademik disiplinlerden gelen konu alanı, öğretmen yönlendirmeli program, öğretme stratejilerinin çeşitliliği, konu alanına hakimiyet; değerlendirme yöntemi olarak da formel sınavlar ve standart tabanlı değerlendirme

kavramları göz önünde bulundurulmuştur.

Eğitim felsefelerini belirlemek için MEB Türk Edebiyatı öğretim programının giriş, programın hareket noktası; UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) içinse programın tanıtım bölümleri cümle cümle incelenmiştir.

Amaçlar her iki programda da açıkça belirtilmiştir. Bu amaçlar cümle cümle incelenerek öğrenen, bilgi ve toplum merkezli olup olmadıklarına karar verilmiştir.

Hedef/kazanımlar, MEB Türk Edebiyatı öğretim programında sayılarıyla birlikte, UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) programında ise her bölüm için ayrı ayrı ifade edilmiştir. Kazanımlar tek tek belirttikleri eylemlere göre incelenmiştir.

Yapı ve içerik olarak konular ve içeriğin nasıl oluşturulduğuna yer verilmiştir.

Öğrenme-öğretme sürecinde ise UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) öğretim programındaki öğretim yaklaşımları bölümleri ve MEB Türk Edebiyatı Öğrenme-Öğretme Süreci bölümleri incelenerek verilere ulaşılmıştır.

Öğretmenin rolü UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) öğretim programındaki öğretim yaklaşımları, MEB Türk Edebiyatı öğretim programındaki Öğrenme-Öğretme Sürecinde Öğretmen bölümleri cümle cümle incelenerek oluşturulmuştur.

Ölçme ve değerlendirme için de “geleneksel” ve “performans değerlendirmesi” şeklinde iki başlık altında inceleme yapılmıştır.

BÖLÜM 4: BULGULAR

Giriş

Araştırmanın bu bölümünde öğretim programlarından veri toplama araçları ile elde edilen bulgular eğitim felsefesi, amaçlar, yapı ve içerik, hedef/kazanımlar, öğrenme-öğretme süreci, öğretmenin rolü, ölçme ve değerlendirme başlıkları altında karşılaştırmalı olarak verilmiştir.

Doküman incelemesinden elde edilen bulgular

Doküman incelemesi için; bu araştırma 11. ve 12. sınıf düzeylerini kapsadığından Türkiye’de ortaöğretimde okutulmak üzere Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından onaylanmış olan 2011 tarihli Ortaöğretim Türk Edebiyatı Dersi 9, 10, 11 ve 12. Sınıflar Öğretim Programının 11. ve 12. sınıf bölümü ve UBO tarafından Diploma Programı’nda uygulanan 2011 tarihli Dil A: Edebiyat (Türkçe) dersi öğretim programı kullanılmıştır.

Öğretim programları; eğitim felsefeleri, amaç, yapı ve içerik, hedef /kazanım, öğrenme-öğretme süreci, öğretmenin rolü, ölçme ve değerlendirme başlıkları altında incelenmiş ve karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir.

Öğretim programlarının eğitim felsefeleri

Her öğretim programı eğitim felsefesine sahiptir. Felsefenin eğitimdeki işlevi, eğitimin nasıl olması gerektiğini açıklamaktır:

Felsefe, eğitimcilere özellikle de program çalışanlarına okulları ve sınıfları düzenlemek için gerekli olan çerçeveyi ya da çerçeveleri sağlar. Okullar neden var, hangi dersler değerlidir, öğrenciler nasıl öğrenir ve hangi yöntem

ve materyal kullanılmalı konularında yardım eder. Eğitimin amaçlarını, uygun içerikleri, öğrenme ve öğretme süreçlerini ve okulların vurgulamak zorunda oldukları deneyim ve etkinlikleri belirler (Ornstein vd., 2014).

Eğitim felsefesinin sağladığı çerçeveyi anlayabilmek için öğretim programlarının programları tanıtan kısımları değerlendirilmiştir.

MEB Türk Edebiyatı öğretim programı giriş, programın hareket noktası ve amacı, programın yapısı, programın uygulanma esasları, kazanımların sınıflara göre dağılımı; dokuzuncu, onuncu, on birinci, on ikinci sınıf ünite ve kazanımları; Atatürkçülük konuları, öğrenme- öğretme süreci, ölçme ve değerlendirme, ekler ve kaynakça bölümlerinden oluşmaktadır.

UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) öğretim programı ise UBDP programının tanıtımı, Dil A: Edebiyat (Türkçe) programının yapısı ve özellikleri, ölçme-değerlendirme olmak üzere üç bölümden oluşur. Programın tanıtımı bölümünde UBDP'nin genel yapısı, Grup 1 derslerinin özellikleri, amaçlar, değerlendirme kazanımları, değerlendirme kazanımlarının uygulamada nasıl karşılık bulduğu üzerinde durulmuştur. Öğretim programlarının tanıtım kısmı eğitim felsefelerini belirlemek için Ellis'e (2015) göre incelendiğinde bu tablo oluşmaktadır:

Tablo 1
Öğretim programlarının eğitim felsefeleri

	MEB Türk Edebiyatı	UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe)
Öğrenen Merkezli Program	• Öğrencilere edebî metinler aracılığıyla estetik zevk kazandırmak hedeflenmiştir.• Yerli olandan evrensel olana açılacak bilgi ve becerileri kazanmaları amaçlanmıştır.• (Öğrencilerden) Türkçenin doğru ve güzel kullanıldığı metinlerin zevkine varmaları beklenmektedir.	• Araştıran, bilgili ve önemseyen insan yetiştirme• Aktif, merhametli, hayat boyu öğrenen öğrenciler• Uluslararası düşünebilen insan yetiştirme• UB öğrenci profili (Araştırmacı, Düşünen, İletişim kuran, İlkeli, Açık fikirli, Risk alan, Dengeli, Dönüşümlü düşünen)

Tablo 1 (Devamı)
Öğretim programlarının eğitim felsefeleri

	MEB Türk Edebiyatı	UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe)
Öğrenen Merkezli Program	• Bu derslerde (öğrencilerin) elde ettiklerini yaşam tarzıyla birleştiren, kendi kimliğinin farkına varmış ve evrensel açık bireyler olmaları hedef olarak belirlenmiştir.• Bunlardan yararlanarak (öğrencilerin) estetik yaşantının zevkine varmaları amaçlanmıştır.• Öğrencilerin metinleri çözümleyerek kendi kendilerini zevk, anlayış, beceri ve bilgi bakımlarından zenginleştirmeleri hedeflenmiştir.• Her sınıfta öğrencilerin eğitim etkinliğine katılmalarına ve hatta bu etkinliğin merkezinde bulunmalarına özen gösterilmiştir.• Güzel sanat eserinden anlayarak ve onunla bütünleşerek zevklerini geliştirmeyi amaçlamaktadır.• Kazanımlar, ölçme ve değerlendirmeyle ilgili kısımlar hazırlanırken farklı yetenek, zevk ve kültür birikimine sahip öğrencilere hitap etmesi gerektiği düşünülmüştür.• (Öğrenciler) Kendince değerlendirip yorumlayarak kendi evrenini zenginleştirecektir.• Bireysel özelliklerden kaynaklanan çeşitlilik ve farklılık, sınıftaki hareketliliğin kaynağı durumundadır.• Sınıfın, öğrencilerin edebî metnin hissettirdiği ulusal ve evrensel kültür değerleriyle zenginleşip metinle bütünleşerek estetik yaşantının sağlandığı hazzın tadıldığı ve yaşandığı bir mekân olması arzulanmıştır.• Her türlü metni, yazıldığı dönemin zihniyetiyle ilişkilendirerek anlayıp değerlendirebilen	• Saygılı• Farklı bakış açılarından gören• Yetenek ve tutum geliştirme• Ders seçimi yapma esnekliği• İlgi alanına göre seçim yapabilme• Eleştirel düşünme ve analiz• TOK

Tablo 1 (Devamı)
Öğretim programlarının eğitim felsefeleri

	MEB Türk Edebiyatı	UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe)
Bilgi Merkezli Program	• Her türlü metni zihniyet, yapı, tema, dil ve anlatım, anlam ve gelenekle ilişkisi bakımından inceleyip çözümleyen• Benzer ve farklı metinleri birbiriyle karşılaştırıp bunlardan sonuç çıkarabilen• Tarihi akış içinde Türk kültürünü, düşüncesini ve zevkini metinlerde belirlemeleri, bunların edebî metinlerle nasıl ifade edildiğini sezmeleri• Türkçenin doğru ve güzel kullanıldığı metinleri metotlu biçimde anlayıp yorumlayabilen• Türkçe ile sanat eseri ortaya koyabilecek, gündelik hayatla ilgili her türlü yazışmaları yapabilecek becerileri kazanmaları• Türkçe ile yazılmış ilmi ve felsefi yazıları anlayıp, değerlendirme olgunluğuna kavuşmaları• Sanat metinlerini inceleyip onları yorumlayabilecek seviyeye ulaşmaları• Metni çözümlene, anlama ve yorumlama becerilerini kazanmaları• Kazanımlar; öğrencilerin; yapı incelemesi, tema, dil-anlatım, anlam adlı çalışma alanlarına özgü bilgi ve verileri metinlere uygulayabilmelerine imkân verecek biçimde düzenlenmiştir.• Bu program; öğrencilere, başta sanat metinleri olmak üzere, her türlü metni zihniyet, yapı, tema, dil ve anlatım, anlam, yorum, gelenek, metin ve yazar/şair bakımlarından çözümlene becerisi ve alışkanlığı kazandırmayı amaçlamaktadır.	• Bilgili• Öğrencileri bilgili olmaya teşvik etmek• Sıkı değerlendirme ve zorlayıcı uluslararası program• 6 akademik alan• Akademik alanlar arasında bağlantı kurma• 240 saat HL için, 150 saat SL için öğretim saati• Bitirme tezi

Tablo 1 (Devamı)

Öğretim programlarının eğitim felsefeleri

	MEB Türk Edebiyatı	UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe)
Toplum Merkezli Program		• Bilgili• Öğrencileri bilgili olmaya teşvik etmek• Sıkı değerlendirme ve zorlayıcı uluslararası program• 6 akademik alan• Akademik alanlar arasında bağlantı kurma• 240 saat HL için, 150 saat SL için öğretim saati• Bitirme tezi

Tablo 1'e göre MEB Türk Edebiyatı öğretim programının felsefesine bakıldığında 11 tane bilgi merkezli ve 12 tane öğrenen merkezli program özelliğine sahip olduğu ve toplum merkezli program özelliklerini ise taşımadığı görülmektedir. Estetik zevk kazandırma ve geliştirme, evrensele açılacak bilgi ve beceriler edinme, kendi kimliğinin farkına varma, evrensele açık bireyler olma, etkinliklerin merkezinde öğrencilerin yer alması, bireysel farklılara önem verme, bireye odaklanma ve bireysel gelişim özellikleriyle öğrenen merkezli program özelliklerini taşımaktadır. Her türlü metnin incelenmesi, akademik bilginin yoğunluğu bu programın bilgi merkezli program özelliği taşıdığını da göstermektedir. MEB Türk Edebiyatı programında toplumsal ilişkileri araştırma, vatandaşlık eğitimi, akademik disiplinleri araç olarak kullanma, problem çözme gibi özellikler yer almadığı için toplum merkezli program özelliklerini göstermemektedir.

UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) öğretim programında ise en fazla öge öğrenen merkezli programda vardır. Öğrenen merkezli program bireye ve bireyin gelişimine, öğrenen ilgisine odaklanır (Ellis, 2015). Bu ögeler UB öğrenci profili ile öğrenciye kazandırılmak istenen davranışlar aracılığıyla sağlanır. Ayrıca öğrenen ilgisi

kapsamında ders seçme esnekliği ve ilgi alanına göre ders seçebilme de öğrenen ilgisine göre şekillenen özelliklerdir. TOK ise öğrencinin bilgi edinme, eleştirel düşünme ve analiz yeteneklerini geliştiren bir derstir. Bu nedenle öğrenen merkezli program kapsamındadır.

UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) öğretim programında, bilgi merkezli program ve toplum merkezli program özellikleri aynı sayıdadır. Bilgi merkezli program akademik alanlara yöneliktir. Bilgili olmaya teşvik, 6 akademik alanın bulunması, alanlar arasında bağlantı kurma, öğretim saatlerinin iki yıl için HL için 240 ve SL için 150 saat olarak net belirlenmiş olması, edinilen bilgileri gösterme amaçlı yazılan Bitirme Tezi UBDP'nin bilgi merkezli program kısmını oluşturmaktadır. Toplum merkezli program ise toplumsal gelişme ve ilişkileri ön planda tutar (Ellis, 2015). Bu nedenle CAS etkinlikleri, başkalarına saygı, dünyayı daha yaşanabilir bir yer yapma amacı toplum merkezli programa dahil edilmiştir.

Öğretim programlarının amaçları

Varış “Amaçlar gerek topluma gerekse bireye geliştirici unsur getirmek durumundadır. Birey amaçların işaret ettiği davranışları edinmek suretiyle toplum gelişmesine katkıda bulunacaktır.” sözleriyle amaçların önemini belirtmiştir (Varış, 1971, s. 120). Bu nedenle öğretim programlarının amaçları programların sağlayacağı yararları gösteren, toplumu geliştirici unsurlardır.

Amaçlar öğretim programının en temel unsurlarıdır ve bazı özelliklere sahiptirler. Amaçların taşınması gereken özellikler ise toplum şartlarına ve ihtiyaçlarına cevap vermek, insanların temel ihtiyaçlarını karşılamak, demokratik ideallere uymak, kendi içinde çelişki taşımamak, istenen davranış değişikliğini açıklayan bir yönde dile

getirilmek, gerçekleştirilecek nitelikte olmaktır (Varış, 1971). Bu özellikler Türk

Milli Eğitiminin genel amacında da yer almaktadır:

Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan milli birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk Milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır (MEB, 1973).

Böylece Türk Eğitim sisteminin Türk toplumunu değerlerine bağlı; ekonomik, sosyal ve kültürel olarak geliştirmeyi vurguladığı görülmektedir.

Ellis'e (2015) göre incelendiğinde öğretim programlarının öğrencilere kazandırmak istediği davranışlar için amaçları şunlardır:

Tablo 2

Öğretim programlarının amaçları

	MEB Türk Edebiyatı	UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe)
Bilgi Merkezli Program	• (Öğrencilerin) Edebî eser ve metinlerin, ortaya çıktıkları dönem, güzel sanatlara özgü duyarlılıkla Edebiyatın kültürel ve tarihî olandan hareketle dille gerçekleşen bir güzel sanat etkinliği olduğunu kavramaları• Zihniyet, yapı, tema, dil ve anlatım bakımlarından temsil ettiklerini sezmeleri,• Edebî metinlerin yapı, tema, dil, anlatım ve anlam bakımından yazıldıkları dönemin zihniyetiyle ilişkilendirmeleri• Türkçenin tarihî akış içinde yaşanan medeniyet daireleri çevresinde nasıl zenginleştiğini ve edebiyat dili hâline geldiğini kavramaları,• Türkçe'nin Türk ulusunun kimliği olduğunu benimsemeleri• Dil ve edebiyat ilişkisini anlamaları• Edebiyat ile diğer çalışma alanları ve bilim dalları arasındaki ilişkiyi kavramaları• Zamanın akışına paralel olarak- en eski dönemden bugüne- Türk yaşama tarzını, düşüncesini, dil zevkini ve kültür hayatına özgü gelişmeleri edebî metinler çevresinde değerlendirmeleri,	• Öğrencilere farklı tür, dönem ve tarzdaki edebi eserleri tanıtmak,• Öğrencilerin ayrı metinlerin derin ve detaylı analiz yapabilme becerilerini geliştirmek ve konu ile ilgili bağlantılar kurmalarını sağlamak• Yazılı eserlerde öğrenciyi eser bağlamının önemini fark etmesi için desteklemek• Metinlerin biçim, üslup ve estetik özelliklerini anlamasını sağlamak• Öğrencilerin edebi eleştiri tekniklerini anlamasını geliştirmek

Tablo 2 (Devamı)

Öğretim programlarının amaçları

	MEB Türk Edebiyatı	UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe)
Bilgi Merkezli Program	Edebî metinlerden hareketle Türk kültür hayatının, tarihinin, edebiyatının birbirinden ayrılmaz bir bütün oluşturduğunu kavramaları Edebî metinlerin zamanın getirdiği değişmelerle zenginleştiğini ve geliştiğini kavramaları Başta sanat metinleri olmak üzere her türlü metinde ulusal ve evrensel kültür, düşünce ve zevk öğelerini belirlemeleri; bunlar arasındaki ilişkiyi kavramaları, Her türlü insan etkinliğinin edebî eserlerde, sanata has duyarlılıkla dile getirilerek değerlendirildiğini kavramaları, Öğrencilerin Türk ulusunun yaşadığı medeniyet daireleri ile Türk edebiyatının dönemlerini bugünden geçmişe yönelik bir dikkatle değerlendirip yorumlayacak düzeye ulaşmaları amaçlanmaktadır.	
Öğrenen Merkezli Program	Yeni düşünceler üretebilme yeteneğini geliştirmeleri, Okuma zevki ve alışkanlığını geliştirmeleri Araştırma, tartışma, anlama, değerlendirme ve yorumlama yeteneklerini geliştirmeleri, Öğrencilerin sanat zevki ve anlayışlarını geliştirmeleri, Dille gerçekleştirilen sanat etkinliklerini anlayabilecek zevk ve bilgi birikimini kazanmaları, Öğrencilerin; kazandıkları yöntem ve dikkatle karşılaştıkları her türlü yazılı ve sözlü metni anlamaları, değerlendirmeleri ve yorumlamaları	Öğrencilerin hem yazılı hem de sözlü olarak ifade kabiliyetlerini geliştirmek Öğrencilerin edebiyat ve dilden yaşam boyu zevk almalarını teşvik etmek Öğrencilerin bağımsız edebi görüşler oluşturma ve bu fikirleri destekleme yeteneğini geliştirmek
Toplum Merkezli Program	Ulusal ve evrensel değerlerin, sanat eseri olan edebî metinlerde zenginleşerek varlıklarını nasıl sürdürdüklerini kavramaları Toplumsal hayatın ve her türlü bireysel değerlerin edebî metinlere nasıl yansıdığını belirlemeleri, Edebî eserler çevresinde Türk insanının kültür, anlayış ve zevk bakımından gelişim sürecini kavramaları,	Metin çalışmalarında, başka kültürlerden insanların farklı bakış açılarını ve bu bakış açılarının anlamı nasıl oluşturduğunu anlamalarını sağlamak

Tablo 2’de görüldüğü gibi MEB Türk Edebiyatı öğretim programı, edebiyatın güzel sanat olmasına vurgu yaparak eser-dönem, değerler-eserler, toplumsal hayat-eserler, dil-edebiyat, edebiyat-diğer bilimler, ulusal ve evrensel kültür-düşünce-zevk öğeleri arasındaki ilişkileri kavramaya yöneliktir. Dil konusunda Türkçenin gelişimine ve Türk ulusunun kimliği olmasına vurgu yapılmıştır. Öğrencilerin yeni düşünce üretme, araştırma, tartışma, anlama, değerlendirme ve yorumlama yeteneklerini geliştirmeyi önemser. Sanat ve okuma zevki aşılacak vurgulanır. Metinlerle Türk hayatının (yaşama tarzı, dil, kültür) öğrenilmesini ister. Tablo 2’deki verilerde 13 bilgi merkezli, 6 öğrenen merkezli, 3 toplum merkezli amaç bulunmaktadır. Bu verilere göre MEB Türk Edebiyatı öğretim programı amaçlar yönünden bilgi merkezli program özelliklerine sahiptir.

Tablo 2’ye göre UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) öğretim programının amaçlarına bakıldığında ise eser tanımak, metin analizi, yazılı-sözlü anlatım geliştirme, farklı bakış açıları gibi özellikleri vurguladığı görülür. Amaçlar bilgi merkezli, öğrenen merkezli ve toplum merkezli olarak ayrıldığında; 5 amacın bilgi, 3 amacın öğrenen ve 1 amacın da toplum merkezli olduğu görülmektedir. UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) öğretim programı, amaçlar yönünden bilgi merkezli program özelliklerini göstermektedir.

Öğretim programlarının yapı ve içerikleri

MEB Türk Edebiyatı öğretim programı 135 sayfadan oluşmaktadır. Bu programda, programın genel tanıtımına 16; 9. sınıfa 23, 10. sınıfa 20, 11. sınıfa 33, 12. sınıfa 21 sayfa olmak üzere ünite ve kazanımlara yer verilmiştir. Ayrıca Atatürkçülük konularına 1, öğrenme- öğretme sürecine 2, ölçme ve değerlendirmeye 2, eklere 9, kaynakçaya da 2 sayfa ayrılmıştır.

Her sınıf düzeyi için kazanımlar, etkinlik örnekleri ve açıklamalar bulunurken etkinlikler de kendi içinde sınıf-okul içi etkinlik, okul dışı etkinlik, uyarı, ders içi ilişkilendirme, diğer derslerle ilişkilendirme, ölçme ve değerlendirme olarak ayrıca belirtilmiştir. Böylece bu öğretim programını uygulayacak olan öğretmenler için somut bir yol haritası çizilmiştir.

MEB Türk Edebiyatı programı kronolojik olarak edebiyat tarihini dikkate alarak sınıflara, her sınıf da kendi içinde ünitelere ayrılmıştır ve üniteler arasında bağlantılar kurulmuştur. Bu öğretim programı, metinleri odağına alan bir anlayışla düzenlenmiştir ve bu öğretim programında dersin kendine ait kitabı bulunmaktadır, ders kitap üzerinden işlenilmektedir (MEB, 2011).

Programın içerik boyutunda belirlenen amaçlara ulaşmak için “ne öğretilim?” sorusuna yanıt aranmaktadır. Bu bağlamda, programın içerik boyutu ile öğretilen konuların düzenlenmesi söz konusudur (Demirel, 2004, s. 120).

MEB Türk Edebiyatı öğretim programında 11. sınıflar için konular 4 üniteye ayrılmıştır. Birinci ünite Batı Tesirindeki Türk Edebiyatına giriş (Yenileşme Dönemi Türk Edebiyatı) ve Yenileşme Dönemini, ikinci ünite ise Tanzimat Dönemi Edebiyatı (1860-1896) konularını kapsar. İkinci ünite kendi içinde Tanzimat Dönemi edebiyatının oluşumu, öğretici metinler, coşku ve heyecanı dile getiren metinler (şiir), olay çevresinde oluşan edebî metinler (Anlatmaya bağlı edebî metinler: roman, hikâye); Göstermeye bağlı edebî metinler (tiyatro metinleri), Tanzimat Dönemi edebiyatının genel özellikleri alt başlıklarından oluşmaktadır. Üçüncü ünite Servet-i Fünûn Edebiyatı (Edebiyat-ı Cedide, 1896-1901) ve Fecr-i Âtî Topluluğu (1909 -1912) konuları vardır. Bu ünite Servet-i Fünûn edebiyatının oluşumu, öğretici metinler (edebî tenkit, gezi yazısı, hatıra, makale), coşku ve heyecanı dile getiren

metinler (şiiir-mensur şiiir), olay çevresinde oluşan edebî metinler (anlatmaya bağılı edebî metinler, hikâye-roman), Servet-i Fünûn edebiyatının genel özellikleri, Fecr-i Âtî Topluluğı (1909-1912, Fecr-i Âtî Şiiri) alt başlıklarını kapsamaktadır. Dördüncü ve son ünite ise Millî Edebiyat Dönemi (1911-1923) olarak geçmektedir. Bu ünite de, Millî Edebiyat döneminin oluşumu, öğretici metinler (makale, fıkra, sohbet, deneme, eleştiri, tarih, hatıra), coşku ve heyecanı dile getiren metinler (şiiir: sade dil ve hece ölçüsüyle yazılmış şiiir, saf şiiir, halkın yaşayış tarzını ve değerlerini anlatan manzumeler, Millî Edebiyat dönemi şiiirinin özellikleri), olay çevresinde oluşan edebî metinler (anlatmaya bağılı edebî metinler: hikâye, roman ve Millî Edebiyat dönemi anlatmaya bağılı edebî eserlerin özellikleri; göstermeye bağılı edebî metinler) ve Millî Edebiyat döneminin genel özellikleri alt başlıkları vardır.

MEB Türk Edebiyatı öğretim programında 12. sınıf ders konuları 11. sınıfın devamı niteliğindedir. Birinci ünite Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı (1923-...), Cumhuriyet Dönemi Türk edebiyatının oluşumu; ikinci ünite Cumhuriyet Döneminde öğretici metinler (deneme, makale, gezi yazısı, hatıra, fıkra), üçüncü ünite Cumhuriyet döneminde coşku ve heyecanı dile getiren metinler (şiiir: öz şiiir anlayışını sürdüren şiiir 1920-1940, serbest nazım ve toplumcu şiiir 1920-1940, Millî edebiyat zevk ve anlayışını sürdüren şiiir 1920-1950, Garip hareketi 1940-1950, toplumcu şiiir zevk ve anlayışını ön plana çıkaranlar 1940-1960, Garip dışında yeniliğı sürdüren şiiir 1940-1960, İkinci Yeni şiiiri 1950-1965, İkinci Yeni sonrası toplumcu şiiir 1960-1980, 1980 sonrası şiiir, Cumhuriyet döneminde halk şiiiri), dördüncü ünite anlatmaya bağılı edebî metinler (Millî edebiyat zevk ve anlayışını sürdüren eserler, toplumcu gerçekçi eserler, bireyin iç dünyasını esas alan eserler, modernizmi esas alan eserler), göstermeye bağılı edebî eserler (tiyatro metinleri), Cumhuriyet dönemi edebiyatının genel özellikleri konularını içerir.

MEB Türk Edebiyatı öğretim programında dersin içeriğiyle bağlantılı olarak Atatürkçülük konuları da bulunmaktadır. On birinci sınıfın ikinci ünitesi olan Tanzimat dönemi Türk edebiyatında Atatürkçü düşüncede yer alan temel fikirleri kapsayan bazı konular başlığı altında çağdaşlaşma ve uygarlık; dördüncü ünite olan Millî edebiyat dönemi Türk edebiyatında ise Atatürk ilkeleri başlığı altında Cumhuriyetçilik ilkesi, Türkiye Cumhuriyeti'nin nitelikleri (Gücünü milletten alması, egemenliğin millete ait olması, insan haklarına saygılı olması, Atatürk milliyetçiliğine bağlı olması, demokratik olması, laik olması, sosyal ve hukuk devleti olması, millî ve üniter devlet olması), Milliyetçilik, millî birlik ve beraberliğin anlam ve önemi konularına yer verilmiştir. On ikinci sınıfın birinci ünitesi olan Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatının oluşumu kısmında Atatürk ilkeleri başlığı altında Cumhuriyetçilik ilkesi, Cumhuriyetçiliğin Türk toplumuna sağladığı faydalar, laiklik ilkesi, dini istismar ve taassup konularında Atatürk'ün düşünceleri; Atatürkçü düşünce sistemi başlığı altında da Atatürkçülüğün nitelikleri konuları vardır. İkinci ünite olan öğretici metinlerde ise Atatürk ilkeleri başlığı altında laiklik ilkesi, laiklik ilkesinin Türk toplumuna sağladığı faydalar, din ve vicdan hürriyeti, kanun önünde eşitlik, çağdaşlaşma, toplumsal barış ve huzuru sürekliliği sağlama, millî birlik ve beraberliği güçlendirme, Atatürk ilkelerine sahip çıkmak ve devamlılığını sağlamak konuları yer almaktadır.

Sonuç olarak bu öğretim programının ünitelerden oluştuğu ve kronolojik olarak edebiyat tarihi içerdiği görülmektedir. Batı Tesirindeki Türk Edebiyatı ile başlayan 11. sınıf Türk Edebiyatı öğretim programı sırasıyla Tanzimat, Servet-i Fünûn, Milli Edebiyat dönemlerini kapsamaktadır. Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı ise 12. sınıf konularını oluşturmaktadır. Bu şekilde edebiyat tarihi verilirken o dönemin özellikleri ve eserleri üzerinde durulmuştur. Eserler kitap olarak bir bütün şeklinde

değil; öğretici metinler, coşku ve heyecanı dile getiren metinler, olay çevresinde oluşan edebî metinler (anlatmaya bağlı edebî metinler ve göstermeye bağlı edebî metinler) gibi bölümlere ayrılarak çeşitli metinler üzerinden dönemin eserleri gösterilmiştir. Ayrıca MEB ulusal bir program olduğu için Atatürkçülük konularını da içermektedir.

UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) ise her bölümde seviyesine göre farklı sayılarda olmak üzere kitaplar üzerinden işlenen bir öğretim programıdır. Kitaplar incelenirken TOK dersinin gerektirdiği sorgulamanın, eleştirel düşünmenin de sağlanması gerekmektedir. Kitaplar, UB tarafından belirlenen listeden seçilmektedir. Öğretim programı; Çeviri Eserler, Detaylı İnceleme, Türdeş Eserler ve Serbest Seçim olmak üzere dört bölümden oluşmaktadır. Ayrıca yüksek düzey (HL) ve standart düzey (SL) olmak üzere öğrencilerin seçebileceği iki düzey bulunmaktadır; HL öğrencileri 13 eser, SL öğrencileri ise 10 eser okurlar.

Birinci bölümde Çeviri Eserler’de Dünya edebiyatından çevirisi yapılmış olan eserler okutulur. SL öğrencileri iki kitap, HL öğrencileri ise üç kitap okumaktadır. Okutulacak bütün kitaplar onaylı eserler listesinden seçilir.

İkinci bölüm Detaylı İnceleme bölümüdür. Okutulacak her kitabın farklı türde olması gerekmektedir. Bu bölümde SL öğrencileri iki eser, HL öğrencileri ise üç eser okurlar. Tüm eserler onaylı yazarlar listesinden seçilir.

Üçüncü bölüm Türdeş Eserler’dir. Bu bölümde okutulacak bütün eserler aynı türden olmak zorundadır ve SL öğrencileri üç kitap, HL öğrencileri dört kitap okur. Kitaplar onaylı yazarlar listesinden seçilmek zorundadır.

Dördüncü bölüm Serbest Seçim'dir. Bu bölümde eserler okul tarafından istenildiği gibi serbest olarak seçilir. Bu bölümde SL öğrencileri üç eser, HL öğrencileri üç eser okurlar.

Öğretim programlarının hedef / kazanımları

“Hedefler, öğrenciye kazandırılmak üzere seçilen istendik özelliklerdir. Diğer bir anlatımla yetiştirilecek insanda bulunması uygun görülen, eğitim yoluyla kazandırılabilir istendik özelliklerdir.”(Demirel, 2004, s. 105). Hedefler ile ilgili önemli özellikler ise öğrencinin ne yapması gerektiğini belirtmesidir, öğrenme sürecine ve içeriğe değil öğrenme ürününe yönelik olmasıdır. MEB Türk Edebiyatı ders programının 11. sınıflar için ünitelere göre hedef-kazanım sayıları şöyledir:

Tablo 3

MEB 11. sınıf hedef-kazanım sayısı

Üniteler	Kazanım Sayısı
1. Ünite: Batı Tesirindeki Türk Edebiyatına Giriş (Yenileşme Dönemi Türk Edebiyatı)	5
2. Ünite: Tanzimat Dönemi Türk Edebiyatı (1860-1896)	48
3. Ünite: Servet-i Fünûn Edebiyatı (Edebiyat-ı Cedide) ve Fecr-i Âti Topluluğu (1909-1912)	64
4. Ünite: Millî Edebiyat Dönemi (1911-1923)	82
TOPLAM	199

Bu kazanımlar belirler (60), açıklar (50), karşılaştırır (12), sorgular (4), çözümler (17), bulur (16), çıkarımda bulunur (17), yorumlar (6), ifade eder (3), güncelleştirir (8), ayırır (1), kavrar (1), tartışır (1), sezer (1), sıralar (1), sınıflandırır (1) eylemleri ile ifade edilir.

MEB Türk Edebiyatı ders programının 12. sınıflar için ünitelere göre hedef-kazanım sayıları şöyledir:

Tablo 4
MEB 12. sınıf hedef-kazanım sayısı

ÜNİTELER	Kazanım Sayısı
1. Ünite: Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı (1923-...)	6
2. Ünite: Cumhuriyet Döneminde Öğretici Metinler	8
3. Ünite: Cumhuriyet Döneminde Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler (Şiir)	108
4. Ünite: Cumhuriyet Döneminde Olay Çevresinde Oluşan Edebî Metinler	53
Toplam	175

Bu kazanım cümleleri belirler (47), açıklar (40), karşılaştırır (8), sorgular (12), çözümler (16), bulur (15), çıkarımda bulunur (16), yorumlar (1), ifade eder (3), güncelleştirir (14), tartışır (1), ezberler (2), arar (1), değerlendirir (1), örnek verir (1) eylemleri ile biter.

Tablo 3 ve 4'e göre *belirler* eylemi genellikle metin veya şiirlerin oluşmasına imkan sağlayan zihniyeti, dil anlatım özelliklerini, hangi geleneğe bağlı olduğunu, şiir için ahenk öğelerini göstermek amacıyla sıkça kullanılmıştır. Bunların dışında tarihle ilgili ve edebi dönemin özelliklerini, akımlarını belirlemek; eser-yazar ilişkisi, metin-dönem ilişkisini saptamak da belirler eylemi ile ifade edilmiştir. Tarihi olayların nedenleri, dil ve anlatım özellikleri, metin özellikleri, gelenekle kurulan ilişki, edebiyatı etkileyen yapılar, edebiyat dönemlerinin birbirinden ayrılan yönleri, temel düşünce akımları, eserin edebiyat tarihindeki yeri *açıklar* eylemi ile verilmiştir. Zihniyet, kültür değerlerinin; farklı dönem şiirlerinin, metinlerinin; modern, geleneksel tiyatronun arasındaki benzer ve farklı yönler ise hep *karşılaştırır* eylemi ile ortaya konulmuştur. Türlerin önemi, metinlerde sosyal problemlere yer verilip verilmemesi, şiirin gelenekle ilişkisi, ortak tema ve anlatım biçimlerinin olup olmadığı *sorgular*; metinlerin ve şiirlerin yapısının incelenmesi *çözümler*; ana düşünce ve temayı saptamak *bulmak*; incelediği eserden yola çıkarak yazarın / şairin

fikri ve edebi yönü hakkında yapılacak yorumlar *çıkarmada bulunmak*; şiir ve metin hakkındaki görüş bildirmeler *yorumlar*; hissettiklerini ve düşündüklerini, dönemin özellikleri ile ilgili farklı özelliklerini *ifade eder*; metinleri ve şiirleri yorumlayarak güncel hayat ile bağlantısının kurulması *yorumlayarak güncelleştirir* eylemi ile belirtmiştir. Metinde yerli öğeleri bulması *ayırır*; öğretici metin ve onunla alakalı basılı eserler arasındaki ilişkiyi anlaması *kavrar*; şiirde olanların nesre çevrilip çevrilemeyeceği *tartışır*; halkın değerlere önem vermesi *sezer*; şiirle alakalı kaynakların verilmesi *sıralar*; eserlere yansıyan sosyal sorunları ise *sınıflandırır* eylemi ile öğretim programında yer almıştır.

MEB Türk edebiyatı dersi 9-10-11 ve 12. sınıflar için toplamda 660 kazanım içermektedir. Kazanımların sayısı 11. ve 12. sınıfta toplam 379'dur. Bu sınıfların kazanımlarında öğrenciyi merkeze alan uygulamaya yönelik kazanımlar yerine “belirler” ve “açıklar” ifadeleri ile daha çok bilgi merkezli kazanımlar bulunmaktadır. Bu nedenle MEB Türk Edebiyatı öğretim programı kazanımlara göre incelendiğinde bilgi merkezli program özellikleri taşıdığı görülmektedir.

UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) öğretim programında ise dört bölüm için ayrı ayrı kazanımlar bulunmaktadır.

Birinci bölüm: Çeviri eserler kazanımları:

- 1- Öğrenci çalıştığı eserin içeriğini ve edebi olarak özelliklerini anlar ve kavrar.
- 2- Öğrenciler okuyucu olarak okudukları eserle kendi bireysel ve kültürel deneyimleri arasında bağlantı kurup bağımsızca eseri yorumlar.
- 3- Edebi eserlerde rol oynayan kültürel ve bağlamsal unsurları tanır.

Bu bölümde genel olarak öğrencilerin belli bir döneme veya ülkeye ait eserleri artistik, felsefi, sosyolojik, tarihi ve biyografik açıdan derinlemesine incelemesi beklenmektedir.

İkinci bölüm: Detaylı inceleme kazanımları:

- 1- Çalışılan eserlerle ilgili bilgi ve anlama yetisi kazanır.
- 2- Belirli türlere göre uygun analiz edici cevaplar verir.
- 3- Dilin kullanımı; karakter, tema, olay örgüsü gibi analiz edilen elementlerin nasıl bir etki yarattığını gösterir.
- 4- Eserlerin detaylarını kullanarak değerlendirilmiş ve bilinçli cevaplar geliştirir.

Üçüncü bölüm: Türdeş Eserler kazanımları:

- 1- Çalışılan eserlerle ilgili bilgi ve anlama yetisi kazanır.
- 2- Seçilen türün edebi özelliklerini tespit eder.
- 3- Seçilen türün edebi özellikleriyle içeriğin nasıl oluşturulduğunu anlar.
- 4- Seçilen eserleri benzerlik ve farklılıklarıyla karşılaştırır.

Dördüncü bölüm: Serbest Seçim

- 1- Çalışılan eserlerle ilgili bilgi ve anlama yetisi kazanır.
- 2- Çalışılan esere bağımsız ve bireysel cevaplar sunar.
- 3- Sözlü sunumlar ile anlatım gücü kazanır.
- 4- Dinleyicilerin dikkatini ve ilgisini çekmeyi öğrenir (UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe), 2011, s. 18, 19, 20).

UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) programının kazanımları Ellis'e (2015) göre değerlendirildiğinde aşağıdaki tablo oluşmaktadır:

Tablo 5

UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) kazanımları

Öğrenen Merkezli Program	• Öğrenciler okuyucu olarak eserle kendi bireysel ve kültürel deneyimleri arasında bağlantı kurup bağımsızca eseri yorumlar. • Çalışılan eserlere bağımsız ve bireysel yorumlar sunar. • Sözlü sunumlar ile anlatım gücü kazanır. • Dinleyicilerin dikkatini ve ilgisini çekmeyi öğrenir
Bilgi Merkezli Program	• Öğrenci çalıştığı eserin içeriğini ve edebi olarak özelliklerini anlar ve kavrar. • Edebi eserlerde rol oynayan kültürel ve bağlamsal unsurları tanır. • Çalışılan eserlerle ilgili bilgi ve anlama yetisi kazanır. • Belirli türlere göre uygun analiz edici cevaplar verir. • Dilin kullanımı; karakter, tema, olay örgüsü gibi analiz edilen elementlerin nasıl bir etki yarattığını gösterir. • Eserlerin detaylarını kullanarak değerlendirilmiş ve bilinçli cevaplar geliştirir. • Çalışılan eserlerle ilgili bilgi ve anlama yetisi kazanır. • Seçilen türün edebi özelliklerini tespit eder. • Seçilen türün edebi özellikleriyle içeriğin nasıl oluşturulduğunu anlar. • Seçilen eserleri benzerlik ve farklılıklarıyla karşılaştırır. • Çalışılan eserlerle ilgili bilgi ve anlama yetisi kazanır.

Tablo 5'e göre UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) öğretim programında birinci bölümde 3, ikinci bölümde 4, üçüncü bölümde 4, dördüncü bölümde 4 olmak üzere toplam 15 tane kazanım bulunmaktadır. Kazanımlarda geçen "yorumlar, yorumlar sunar, anlatım gücü kazanır, dinleyicinin ilgisini çekmeyi öğrenir" ifadeleri öğrencilerin bireysel olarak geliştirebileceği, kişiden kişiye değişebilen özellikler olduğu için öğrenen merkezli olarak değerlendirilmiştir. "Anlar ve kavrar, tanır, bilgi ve anlama yetisi kazanır, analiz edici cevaplar verir, edebi özellikleri tespit eder" gibi ifadeler eserler ile ilgili öğrencilerin bilgi edinmesini ve edindiği bilgiyi kullanmasına yöneliktir. Bu nedenle Tablo 5'te eserler ile ilgili verilen kazanımlar bilgi merkezli program, öğrenci yeteneklerine bağlı kazanımlar da öğrenen merkezli program özelliği olarak değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeye göre, 4 tane öğrenen merkezli, 11 tane bilgi merkezli kazanım bulunduğu için UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) öğretim programının kazanımları bilgi merkezli program özelliklerini göstermektedir.

Öğretim programlarının öğrenme - öğretme süreci

MEB Türk Edebiyatı öğretim programına bakıldığında öğrenme süreci hazırlık, çözümleme/inceleme, anlama-yorumlama ve değerlendirme süreçlerinden oluşmaktadır. Bu süreçlerdeki ifadelere şöyle yer verilmiştir.

Tablo 6
MEB Türk edebiyatı öğretim programında öğrenme ve öğretme süreci

Öğrenen Merkezli Program	Hazırlık	Ayrıca konuyla ilgili öğrencilerin ufuklarını açacak, dikkat çekici ve güncel olanla ilişki kuracak tarzda etkinlikler düzenlenmelidir.
	Metni Çözümleme/ İnceleme	Bu aşamada öğrencilerin, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, iletişim, araştırma-sorgulama, problem çözme, karar verme, bilgi teknolojilerini kullanma becerisi, Türkçeyi doğru, etkili ve güzel kullanma, sanat eserinden zevk alma becerilerini kazanmaları; metni anlayıp ondan bilinçli zevk almaları sağlanır.
	Anlama-Yorumlama	İncelenen ve çözümlenen metinlerden elde edilen sonuçların öğrenciler tarafından ifade edilmesine ve güncelleştirilmesine imkân sağlanır. Bu amaçla bu bölümde özgün etkinlik ve sorular düzenlenir.
Bilgi Merkezli Program	Hazırlık	Bu aşama yeni bilgilerin öğrenilmesini sağlamak amacıyla yapılacak hazırlık çalışmalarını kapsamaktadır.Ders için gerekli malzemenin hazırlanmasıÖn bilgilerin harekete geçirilmesiİncelemeye yönelik olarak yöntem ve tekniklerin belirlenmesi gerekirİncelenecek metne ve konuya göre malzeme hazırlanmalıdırProgramda belirtilen yönteme göre metnin inceleme ve değerlendirilmesine geçilmelidir.
	Metni Çözümleme/ İnceleme	Şiir metinleri zihniyet, yapı, tema, dil ve anlatım, ahenk, metin ve gelenek, anlam ve yorum, metin ve şair sırasıyla; olay çevresinde oluşan edebî metinler zihniyet, yapı(olay örgüsü, kişiler, zaman, mekân), tema, dil ve anlatım, metin ve gelenek, anlam ve yorum, metin ve yazar sırasıyla; öğretici metinler zihniyet, yapı, ana düşünce, dil ve anlatım, metin ve gelenek, anlam ve yorum, metin ve yazar sırasıyla çözümlenir.
	Değerlendirme	Önceki süreçlerde verilen kazanımların ne ölçüde öğrenildiğine yönelik çalışmalar yapılır. Bu bölümde farklı soru çeşitleriyle değerlendirmeye imkân tanınmalıdır.

MEB Türk Edebiyatı öğretim programında öğrenme ve öğretme süreci Tablo 6'ya göre değerlendirildiğinde 3 tane öğrenen merkezli, 8 tane bilgi merkezli madde olduğu görülmektedir. Buna göre MEB Türk Edebiyatı dersi öğrenme-öğretme aşamasında daha çok metin incelemeyi ön plana aldığı için bilgi merkezli program odaklıdır.

UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) öğretim programında öğrenme-öğretme süreci Ellis'e (2015) göre incelendiğinde oluşan tablo şöyledir:

Tablo 7

UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) öğretim programında öğrenme-öğretme süreci

Öğrenen Merkezli Program	• Bireyin sözlü ve yazılı ifade kabiliyetlerini en üst düzeye taşımak• Yaşam boyu öğrenmeyi sağlamak
Bilgi Merkezli Program	• Gelecekte ihtiyaç duyulacak akademik inceleme ve değerlendirme çalışmalarına hazır bulunmuşluk düzeylerini geliştirmek ve bu ihtiyaçları karşılamak• Dile her yönüyle hakim bir birey yetiştirmek• Bireyin kültürel, sosyal, estetiksel bilgilerini geliştirmek

Tablo 7'ye göre UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) öğretim programı bireyi merkeze alan 2, bilgiyi merkeze alan 3 özellik taşımaktadır. Bu nedenle bu program öğrenme-öğretme sürecinde öğrenen merkezli program özellikleri de taşımasına rağmen bilgi merkezli program yaklaşımına sahiptir.

Öğretim programlarında öğretmenin rolü

Bir öğretim programının özellikleri belirlenirken öğretmenin rolü önemli bir yer tutmaktadır. Öğretmeni odağa alan programlar bilgi merkezli program özellikleri gösterirken öğrencinin gelişimine odaklanan öğretim programları öğrenen merkezli program özellikleri göstermektedir. MEB Türk Edebiyatı ve UBDP Dil A: Edebiyat

(Türkçe) öğretim programlarında öğretmenin rolü Ellis'e (2015) göre incelendiğinde aşağıdaki tablo oluşmaktadır.

Tablo 8

Öğretim programlarında öğrenme-öğretme sürecinde öğretmen

	MEB Türk Edebiyatı	UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe)
Öğrenen Merkezli Program	• Öğrencilerin bireysel özelliklerini dikkate almalıdır. • Farklı yazın türlerini tanıtarak öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanmalarına yardımcı olmalıdır. • Öğrencilerin düşüncelerini önemsemelidir. • Öğrencilerin edebî zevklerini geliştirici çalışmalar yapılmalıdır. • Öğrencilerin zihinsel becerilerini geliştirici çalışmalar yapılmalıdır. • Öğrencilerin, öğrenme türlerine göre çalışmalar yapmalarına yardımcı olmalıdır. • Öğrencilerin, bilgilerini sınıflandırmalarına, karşılaştırma yapmalarına, bilgiler arasında ilişkilendirme kurmalarına, yeni bilgileri yorumlamalarına yardımcı olmalıdır. • Öğrencilerin, kendilerini değerlendirmelerine yönelik çalışmalar yapmalarına yardımcı olmalıdır.	• Eserlerin IB öğrenci profili ile ilişkilendirilmesi • Yaratıcılık, eleştirel yaklaşım becerisi, öğrenmeyi öğrenmek ve üst zihinsel düşünce becerilerine hizmet etmek • Öğretmenin bilgi aktaran ve sunan konumundan destekleyen ve yönlendiren konuma dönüşmesi • Sınıfta pozitif ve içselleştirilmiş bir ortam yaratmak • Öğrencilere sorumluluk vermek • Öğrencilerin öğrenmeyi farklı yollarla gerçekleştirdiklerini fark etmek • Eserle ilgili tutarlı yorumlar yapılması sağlama • Öğrencinin becerilerinin iyi analiz edilmesi • Sunum tekniği ve dilin etkisine dikkat edilmesi • UBO hiçbir zaman hangi eserlerin önce ya da sonra okutulacağını belirtmez, öğrencilerin hazır bulunuşluklarını öğretmenin dikkate alarak dersi planlamasını ister. • Dersler TOK dersi kapsamını içermelidir.
Bilgi Merkezli Program	• Kaynaklara ulaşma yöntemlerini sunmalıdır.	• Hangi eser seçilirse seçilsin öğrencilere mutlaka yazarla, stille, türle, dönemle, temayla, teknikle ilgili kıyas yapabilme, eleştirme, bakış açısı sunma ve yorum yapma fırsatı tanınmalıdır. • Farklı metin ve tür seçimlerinde bulunmak • Okulun ve sosyal, kültürel çevrenin beklentilerini karşılamak • Dilin bir sanat dalı olduğu gerçeğinin gösterilmesi • Farklı metin türleri üzerinde çalışılması • Öğrencilere metnin içeriğinde söz konusu olan kültürel bağlamın kazandırılması

Tablo 8 (Devamı)

Öğretim programlarında öğrenme-öğretme sürecinde öğretmen

MEB Türk Edebiyatı	UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe)
Bilgi Merkezli Program	• Öğrenme hedeflerinin iyi belirlenmesi• Sistematik ölçme ve değerlendirme esaslarının sunulması• Dersin planlanması sürecinde PLA ve PLT listeleri kullanılmalıdır.• Öğretmenler mutlaka dengeli ve bağlamı olan eserler seçmek zorundadır.• Dersin planlanması aşamasında ölçme ve değerlendirmeler için kullanılan sürelerin iyi hesaplanması istenmektedir.• Dersler diğer branşlarla da bağlantı kurulmalıdır.

Tablo 8'e göre MEB Türk Edebiyatı öğretim programında öğretmenin rolü öğrenen merkezli program odaklıdır. Elde edilen bütün veriler bireysel özellikler, edebi zevk geliştirme, zihinsel becerilerini geliştirme, yorumlama ve öğrencilerin kendilerini değerlendirebilmeleri öğrenen merkezli program özellikleridir. Bütün bu aşamalarda öğretmen yol gösteren bir rehberdir. Sadece kaynaklara ulaşma yollarını sunması bakımından bilgi merkezli program özelliği de taşımaktadır. Dil A: Edebiyat (Türkçe) öğretim programında da benzer özellikler yer almaktadır. UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) öğretim programının 12 madde ile öğrenen merkezli, 11 madde ile bilgi merkezli program özellikleri gösterdiği görülür. Sonuç olarak UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) öğretim programı bilgi merkezli özellikler de taşımasına rağmen öğretmenin rehber olmasıyla, TOK dersinin varlığıyla ve öğrenci gelişimini önemsemesiyle öğrenen merkezli bir programdır.

Öğretim programlarında ölçme ve değerlendirme

Ölçme ve değerlendirmenin temel amacı öğretim sürecinin etkili olup olmadığını anlamak, yapılan çalışmalar ile ilgili olarak hem öğretmene hem de öğrenciye eksik kalan tarafları göstermektir.

MEB Türk Edebiyatı programına göre ölçme ve değerlendirme amacı şöyledir:

Ölçme ve değerlendirme; öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerini belirlemek, gelişimlerini izlemek, güçlü ve zayıf yönlerini ortaya koymak, öğrenme güçlüklerini belirlemek, öğretimin ve öğretim materyallerinin etkinliğini belirlemek, gelecekteki öğrenme süreçlerini planlamaya veri sağlamak, öğretim programlarının yeterliliğini belirlemeye yönelik bilgi sağlamak gibi amaçlarla yapılır (MEB, 2011, s. 119).

Ellis'e (2015) göre MEB Türk Edebiyatı dersi ölçme ve değerlendirme bakımından incelendiğinde çıkan sonuçlar bunlardır:

Tablo 9
Öğretim programlarında ölçme ve değerlendirme

	MEB Türk Edebiyatı	UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe)
Öğrenen Merkezli Program	• (Öğrencilerin) Gelişimlerini izlemek• (Öğrencilerin) Güçlü ve zayıf yönlerini ortaya koymak• (Öğrencilerin) Öğrenme güçlüklerini belirlemek• Öğrencilerin gelişimine katkı sağlamaya yönelik• Varsa öğrencilerin eksiklikleri belirlenmeli• Program doğrultusunda gerekli becerileri kazanmaya ve geliştirmeye özendirilmeli• Tartışma, yazma, okuma, performans görevleri ve sunular öğrenci hakkında bilgi edinme yollarındandır.	Anlama ve Kavrama • Kendi dönemlerinin ve türlerinin temsilleri olan münferit edebi eserleri ve aralarındaki ilişkileri bildiğini ve anladığını göstermek• Kültürel değerlerin edebiyatta ifade edilmiş biçimlerini anladığını göstermek• Bir eserin yazıldığı ve sunulduğu içeriğin önemine ilişkin farkındalığı göstermek• Konu ile bağlantılı örneklerle düşüncelerin doğruluğunu kanıtlamak ve savunmak
Öğrenen Merkezli Program	• Bireysel farklılıkları dikkate alan öğrenci merkezli öğretme ve öğrenme stratejilerini benimsemiş olduğundan• Öğrencilerin bilgi, beceri ve tutumlarını sergilemeleri için farklı ölçme yöntemleri kullanılması gerekmektedir.• Öğrencinin, öğrenme ve öğretme sürecinde yaptığı projeler, ödevler, sunular vb. çalışmalar dikkate alınır.	

Tablo 9 (Devamı)

Öğretim programlarında ölçme ve değerlendirme

	MEB Türk Edebiyatı	UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe)
Bilgi Merkezli Program	Hazır bulunuşluk düzeylerini belirlemek Öğretimin ve öğretim materyallerinin etkinliğini belirlemek Gelecekte öğrenme süreçlerini planlamaya veri sağlamak Öğretim programlarının yeterliliğini belirlemeye yönelik bilgi sağlamak Eğitim etkinlikleri zenginleştirilmelidir Bunun için öğretmen birkaç aracı kullanarak ölçme ve değerlendirme yapmalıdır.	Analiz, Sentez ve Değerlendirme Dil, dilin yapısı, teknik ve biçimi, bunların okuyucular üzerindeki etkilerini inceleme becerilerini göstermek Hem bilinen hem de fazla bilinmeyen edebi metinler üzerinde bağımsız edebi eleştiriler yapma becerilerini göstermek Edebi tekniklerin etkilerini, biçim ve anlam arasındaki bağlantıları kapsamlı biçimde inceleme ve tartışma becerisi göstermek (sadece HL) Uygun sunum, dil becerilerinin seçilmesi ve kullanılması Etkili bir sunum ve biçim seçeneği yaparak hem yazılı hem sözlü iletişimde açık ve akıcı bir biçimde fikirleri ifade edebilme becerisi göstermek Edebiyat araştırmasına uygun terminoloji ve kavramlara hakim olduğunu göstermek İyi organize edilmiş sözel ve yazılı argümanları ifade etme becerisini göstermek Devamlı ve detaylı bir edebi yorum yazma becerisini gösterebilmek (sadece HL)

MEB Türk Edebiyatı öğretim programının 10 tane öğrenen merkezli, 6 tane bilgi merkezli program özelliğine yer verildiği görülmektedir. MEB Türk Edebiyatı öğretim programı belirttiği gibi çoğunlukla öğrenen merkezli öğrenme-öğretme stratejilerini ve hem biçimlendirici hem de son değerlendirme yaklaşımlarını kullanmaktadır. Biçimlendirici değerlendirmede öğrencilerin süreç içerisinde yaptıkları her çalışma portfolyo dosyaları ile değerlendirmeye alınır. Son değerlendirme ise öğrencilere yazılı sınavlar uygulanarak istenilen beceri ve kazanımların ne durumda olduğu kontrol edilir. MEB Türk Edebiyatı yazılı sınav

sorularını hazırlarken kazanım ve becerilerinin dağılımının dengeli olmasını vurgular. Nesnel bir değerlendirme için sorularla birlikte değerlendirme formlarının hazırlanması, not dağılımı ve yüzdelerinin belirlenmesi kurallarını koyar ve bu sınırlar içinde soruları öğretmenlerin tercihine bırakır. Bu nedenle MEB Türk Edebiyatı öğretim programı öğrenen merkezli program özelliklerine sahiptir. Ayrıca MEB Türk Edebiyatı öğretim programı son değerlendirmeyle geleneksel ve biçimlendirici değerlendirmeyle performans değerlendirme özelliklerini de göstermektedir.

Uluslararası Bakalorya programı toplam 72 sayfadan oluşmaktadır, ancak bunun 50 sayfası ölçme ve değerlendirmeye ayrılmıştır. UB'nin ölçme ve değerlendirme ile ilgili hedeflerine bakıldığında standart düzey ve yüksek düzey UB DP Dil A: Edebiyat (Türkçe) öğretim programının değerlendirme hedefleri üç tanedir. Bunlar anlama ve kavrama; analiz, sentez ve değerlendirme; uygun sunum ve dil becerilerinin seçilmesi ve kullanılmasıdır.

UB DP Dil A: Edebiyat (Türkçe) öğretim programında anlama ve kavrama ile ilgili olan amaçların öğrenciye göre değişebileceği ancak diğer amaçların ise bilgi merkezli olduğu görülmektedir. Bu nedenle UB DP Dil A: Edebiyat (Türkçe) öğretim programı ölçme ve değerlendirme dikkate alındığında bilgi merkezli program anlayışını göstermektedir.

UB DP Dil A: Edebiyat (Türkçe) programının SL ve HL için belirlediği değerlendirme süreçleri tablolar şeklinde gösterilmiştir:

Tablo 10

Standart düzeyde ölçme ve değerlendirme

Ölçme ve Değerlendirme Açıklamaları	Ağırlığı %
Okul dışındaki ölçme ve değerlendirme: (3 saat)	%70
Yönlendirilmiş Edebi Analiz Çalışması (Paper 1, 1saat 30 dakika) Bu yazılı sınav evrakı iki ayrı pasajın söz konusu olduğu (1 adet nesir, 1 adet nazım eser) ve öğrencinin kendisine yöneltilen iki soruyu dikkate alarak edebi bir analiz yapmaları istenen ölçme ve değerlendirme çalışmasıdır. Toplam 20 puan üzerinden değerlendirilir.	%20
Kompozisyon (Paper 2, 1 saat 30 dakika) Bölüm 3'te incelenen eserlere dayalı bir sınavdır. Öğrenci her bir türe ayrı ayrı yöneltilen 3 sorudan birini dikkate alarak ve eserlerden de ikisini kullanarak yazmakla yükümlü olduğu kompozisyon çalışmasıdır. Toplam 25 puan üzerinden değerlendirilir.	%25
Yazılı Yorum (Written Assignment) Öğrencilerin Bölüm 1'de incelenen eserlere dair yazdıkları bir geri bildirim yazısı ve bu eserlerden biri ile ilgili yazacakları kompozisyon çalışmasından oluşmaktadır. Toplam 25 puan üzerinden değerlendirilir. Geri bildirim yazısı toplamda 300-400 kelime olmalıdır. Kompozisyon ise 1200-1500 kelime olmalıdır.	%25
Okul içindeki ölçme ve değerlendirme	%30
Bireysel Sözlü Yorum Sunumu (10 dakika) Bölüm 2'de incelenen eserlere dayalı bir pasaj üzerinden 10 dakikalık bir sözlü yorum sunusu hazırlanır ve sunulur. Bu sunum formal olmak zorundadır ve toplam 30 puan üzerinden değerlendirilir.	%15
Bireysel Sözlü Sunum (10-15 dakika) Bölüm 4'te incelemesi yapılan eserlere dayalı olan, bölüm 2'de kullanılan ölçme kriterleri dahilinde iç köken olarak değerlendirilen, ancak IBO tarafından yönlendirilen sözlü sunumdur. Toplamda 30 puan üzerinden değerlendirilir.	%15

Tablo 11

Yüksek düzeyde ölçme ve değerlendirme

Ölçme ve Değerlendirme Açıklamaları	Ağırlığı %
Okul dışındaki ölçme ve değerlendirme: (4 saat)	%70
Yönlendirilmiş Edebi Analiz Çalışması (Paper 1, 2 saat) Bu yazılı sınav evrakı iki ayrı pasajın söz konusu olduğu (1 adet nesir, 1 adet nazım eser) ve öğrencinin herhangi bir tanesini seçerek üzerine yorum yapması gereken kompozisyon çalışmasıdır. Toplam 20 puan üzerinden değerlendirilir.	%20
Kompozisyon (Paper 2, 2 saat) Bölüm 3'te incelenen eserlere dayalı bir sınavdır. Öğrenci her bir türe ayrı ayrı yöneltilen 3 sorudan birini dikkate alarak ve eserlerden de ikisini kullanarak yazmakla yükümlü olduğu kompozisyon çalışmasıdır. Toplam 25 puan üzerinden değerlendirilir.	%25

Tablo 11 (Devamı)

Yüksek düzeyde ölçme ve değerlendirme

Ölçme ve Değerlendirme Açıklamaları	Ağırlığı %
Yazılı Yorum (Written Assignment) Öğrencilerin Bölüm 1’de incelenen eserlere dair yazdıkları bir geri bildirim yazısı ve bu eserlerden biri ile ilgili yazacakları kompozisyon çalışmasından oluşmaktadır. Toplam 25 puan üzerinden değerlendirilir. Geri bildirim yazısı toplamda 300-400 kelime olmalıdır. Kompozisyon ise 1200-1500 kelime olmalıdır.	%25
Okul içindeki ölçme ve değerlendirme	%30
Bireysel Sözlü Yorum Sunumu ve Tartışma (20 dakika) Bölüm 2’de incelenen şiirlere dayalı olan ve iki-üç tane öğretmen sorusuyla cevaplandırılması istenen 10 dakikalık bir sözlü yorum sunumudur. Sunum hiç kesintiye uğratılmadan Bölüm 2’de incelemesi yapılan diğer eserlerden birine dair de tartışma (yine 10 dakika) ile devam eden bir sözlü sunumdur. Bu sunum formal olmak zorundadır ve toplam 30 puan üzerinden değerlendirilir.	%15
Bireysel Sözlü Sunum (10-15 dakika) Bölüm 4’te incelemesi yapılan eserlere dayalı olan, Bölüm 2’de kullanılan ölçme kriterleri dahilinde iç köken olarak değerlendirilen, ancak IBO tarafından yönlendirilen sözlü sunumdur. Toplamda 30 puan üzerinden değerlendirilir.	%15

UBDP son değerlendirme (summative assessment) ve biçimlendirici değerlendirme (formative assessment) kullanmaktadır. Biçimlendirici değerlendirmenin amacı ders süreci içerisinde yararlı dönütler verip öğrencinin zayıf ve güçlü yönlerini fark ederek anlama ve konu ile ilgili kapasitesini geliştirmesini sağlamaktır. Bu nedenle öğrenen merkezli eğitim anlayışına uygundur. Son değerlendirme ise öğrencinin önceki öğrendiklerinden yola çıkarak başarısını ölçme odaklıdır ve dolayısıyla bilgi merkezli eğitim anlayışına uygundur. Ancak Uluslararası Bakalorya Programında ölçme ve değerlendirme iç değerlendirme (internal assessment) ve dış değerlendirme (external assessment) olmak üzere ikiye ayrılır. İç değerlendirmeler dersin öğretmeni tarafından yapılır ve UBO tarafından kontrol edilir; dış değerlendirmeler ise öğrencilerin çalışmalarının UB’ye gönderilmesi ile okul dışından olan sınav denetleyicileri (IB examiner) tarafından yapılmaktadır. Dış değerlendirmeler %70, iç

değerlendirmeler ise %30 ağırlık taşıdığı için UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) öğretim programı bilgi merkezli program özelliği göstermektedir.

UBDP öğretim programı standart seviye ve yüksek seviye için ayrı ayrı olarak sınav kriterlerini ve sürelerini belirtmiştir. UB genel olarak sınav ve sunumlar için geleneksel değerlendirme ölçütlerini kullanırken dersin işlenişi için farklı alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerine de açık bir programdır.

UBDP öğretme ve öğrenme sürecinde biçimlendirici değerlendirme olarak farklı yöntemler kullanma konusunda öğretmeni de desteklemektedir. UBDP'nin ölçme ve değerlendirme anlayışı kriter dayanaklı değerlendirmedir; hedeflerin kazanılıp kazanılmadığına bakılır ancak norm dayanaklı bir değerlendirme değildir, çünkü öğrenciler kriterler üzerinden başka öğrencilere göre değil kendi yaptıkları çalışmalar üzerinden değerlendirilir.

UBDP'nin değerlendirme metotlarında değerlendirme kriterleri, not aralığı ve not şeması yer almaktadır. Açık uçlu sorularda değerlendirme kriterleri kullanılır. Bunlar farklı cevapları da değerlendirmeye yarayan genel kriterleri içerir ve her puan düzeyi için ayrıntılı açıklaması vardır (IBO, 2011). UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) öğretim programı, kullandığı belirli değerlendirme kriterleriyle iç ve dış değerlendirmesinde değerlendirme sürecini daha nesnel hâle getirmiştir.

BÖLÜM 5: SONUÇ ve ÖNERİLER

Giriş

Araştırmanın bu bölümünde MEB Türk Edebiyatı dersinin liselerde 11. ve 12. sınıflar için geçerli olan öğretim programı ve UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) programlarının karşılaştırılmasından elde edilen sonuçlar paylaşılmaktadır. Çalışmada MEB Türk Edebiyatı öğretim programı ve UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) programları eğitim felsefeleri, amaçları, yapı ve içerikleri, hedef /kazanımları, öğrenme-öğretme süreçleri, öğretmenin rolü, ölçme ve değerlendirme yaklaşımları açısından karşılaştırılmıştır. Bu bölümde araştırma neticesinde elde edilen bulgular paylaşılmış, eğitim sürecine ve daha sonra yapılacak araştırmalara ilişkin önerilerde bulunulmuştur.

Sonuçlar

MEB Türk Edebiyatı öğretim programı ile UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) dersi öğretim programları eğitim felsefeleri, amaçları, yapı ve içerikleri, hedef /kazanımları, öğrenme-öğretme süreçleri, öğretmenin rolü, ölçme ve değerlendirme yaklaşımları açısından karşılaştırıldığında aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Eğitim felsefeleri

MEB Türk Edebiyatı ve UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) programları eğitim felsefelerine göre karşılaştırıldığında MEB Türk Edebiyatı öğretim programının bireyin gelişimini esas alan öğeleri ve edebî eserleri inceleme ile ilgili bilgi ağırlıklı öğelerden fazladır, bu programda toplum ağırlıklı öğelere yer verilmediği görülmektedir. Ancak Ateşkan vd. (2014) yaptıkları çalışmada MEB öğretim

programını %48,1 oranla öğretmen görüşlerine göre bilgi merkezli olarak tespit edilmiştir. Bu araştırma ve MEB'in genel amaçları, kazanımları, öğrenme öğretme süreçleri de bilgi merkezli olduğu için felsefede öğrenen merkezlilik vurgulansa da uygulamada bilgi merkezli program özellikleri ağır basmaktadır.

UBDP programı ise öğrenen profili dahil olmak üzere ders seçim özgürlüğünü tanınması ve TOK ile bireyi düşünme konusunda geliştirmeyi amaçlaması bakımından bilgiden çok öğrencinin becerilerine odaklanmıştır. Bu nedenle daha çok öğrenen merkezli program özelliklerini taşımaktadır. Ayrıca CAS uygulaması ile öğrencileri toplumsal hizmet etkinliklerine yönlendirerek toplum merkezli program olma özelliği taşıdığı da görülmektedir.

Amaçlar

MEB Türk Edebiyatı öğretim programının 22 adet amacı bulunmaktadır. UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) öğretim programının genel amaçları 7 adettir, ayrıca sadece UBDP Dil: Edebiyat dersini içeren 2 adet amacıyla toplam 9 adet amacı bulunmaktadır. MEB Türk Edebiyatı ve UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) öğretim programlarının genel amaçları karşılaştırıldığında ikisinin de benzer amaçlara sahip olduğu görülür. Bu konuda Demiral (2011) amaçlar, hedef ve kazanımlar açısından iki öğretim programının da benzer olduğunu belirtmiştir. Ancak MEB Türk Edebiyatı öğretim programının amaçları daha ayrıntılı ve kapsamlıyken UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) programının amaçları daha genel ve özdür.

MEB Türk Edebiyatı öğretim programı ulusal bir program olduğu ve sadece Türkiye'de uygulandığı için Türk kültürü, tarihi, yaşama tarzı, Türk kimliği ve edebiyat gelişimi açısından Türk Edebiyatı, Türkçe ile ilgili amaçlara fazlasıyla yer verir. UBDP ise evrensel bir program olup farklı ülkelerde uygulanabilirliği açısından

herhangi bir millet ya da dil ile ilgili bir bilgi içermeyip daha genel amaçlara sahiptir. İki öğretim programının arasındaki en temel farkı hitap ettikleri kitleye göre amaçlarının belirlenmesi oluşturmaktadır.

MEB Türk Edebiyatı öğretim programının amaçları bilgi merkezli, öğrenen merkezli ve toplum merkezli olarak ayrıldığında; 13 amaç bilgi merkezli, 6 amaç öğrenen merkezli, 3 amaç ise toplum merkezli olduğu için bu program bilgi merkezli program özellikleri göstermektedir. UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) dersi öğretim programındaki amaçlar bilgi merkezli, öğrenci merkezli ve toplum merkezli olarak ayrıldığında; 5 amacın bilgi merkezli, 3 amacın öğrenen merkezli ve 1 amacın da toplum merkezli olduğu görülmektedir. Buna göre UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) dersi programı amaçlar yönünden bilgi merkezli program özellikleri taşımaktadır.

Hedef ve kazanımlar

MEB Türk edebiyatı öğretim programı 9-10-11 ve 12. Sınıflar için toplamda 660 kazanım içermektedir. Kazanımların sayısı, 11. ve 12. sınıfta toplam 379'dur. UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) öğretim programının kazanımlarına bakıldığında birinci bölümde 3, ikinci bölümde 4, üçüncü bölümde 4, dördüncü bölümde 4 olmak üzere toplam 15 tane kazanım bulunmaktadır. Bu kazanımlar her bölüm için ayrı ayrı olup daha çok eserin anlaşılması, tür özelliklerinin bilinmesi ve buna göre incelenmesini temel almaktadır. MEB Türk Edebiyatı ve UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) öğretim programları kazanımlar açısından karşılaştırıldığında amaçlarda olduğu gibi sayı bakımından MEB Türk Edebiyatı dersinin daha fazla kazanıma sahip olduğu görülmektedir. Kazanım sayısının fazla olması, kazanımlar fazla olduğu için bütün kazanımlara yeterince zaman ayrılamaması, kazanımların fazla akademik bulunması (Bayazıt, 2012) ve kazanımlarda uygulama ve sentez basamaklarının az olması

(Tahaoğlu, 2014) eleştirilmiştir.

Yapı ve içerik

MEB Türk Edebiyatı öğretim programı ünitelerden oluşmuştur ve kronolojik olarak edebiyat tarihini içermektedir. Eserler kitap olarak bir bütün şeklinde değil; öğretici metinler, coşku ve heyecanı dile getiren metinler, olay çevresinde oluşan edebî metinler (anlatmaya bağlı edebî metinler ve göstermeye bağlı edebî metinler) şeklinde ayrılarak çeşitli metinler üzerinden dönemin eserleri gösterilmiştir. Bunun dışında MEB ulusal bir program olduğu için Atatürkçülük konularını da içermektedir. Kompozisyon ve dilbilgisi kuralları ise ayrıca Dil ve Anlatım dersinde verilmektedir.

Uluslararası Bakalorya ise her bölümde seviyesine göre farklı sayılarda olmak üzere kitaplar üzerinden işlenen bir öğretim programıdır. İçerik olarak bakıldığında UBDP bir konuya daha çok odaklanma fırsatı verirken MEB daha genel bilgiler vermektedir (Ateşkan vd., 2014). UBDP'nin kitapları az sayıdaki kazanımlara göre inceleme anlayışı, MEB Türk Edebiyatı öğretim programının bir konudaki birden fazla metni çok sayıda kazanıma göre incelenmesi ile karşılaştırıldığında edinilen bilgilerin genel olduğunu düşündürmektedir. Ayrıca UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) öğretim programı TOK dersi ile bağlantı kurmasıyla öğrencileri daha çok eleştirel düşünmeye teşvik etmektedir.

Yapı olarak bakıldığında öğrenciye HL ya da SL düzey olarak seçme olanağı sunmasıyla UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) programı öğrenen merkezli program özelliği gösterse de içerik olarak bakıldığında iki program da bilgi merkezli program özellikleri taşımaktadır. Yapılan araştırmalarda MEB Türk Edebiyatı programı akademik bulunmuş olup içerik açısından öğrenciler için ağır olduğu belirtilirken

(Bayazıt, 2012), UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) programı ile ilgili görüşler olumludur (Demir, 2009; Bora, 2010).

Öğrenme-öğretme süreci

MEB Türk Edebiyatı ve UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) öğretim programlarının öğrenme ve öğretme süreçleri karşılaştırıldığında MEB Türk Edebiyatı öğretim programında 3 tane öğrenen merkezli, 8 tane bilgi merkezli madde olduğu görülmektedir. Buna göre MEB Türk Edebiyatı öğrenme-öğretme aşamasında daha çok metin incelemeyi ön plana aldığı için bilgi merkezli program özellikleri taşımaktadır.

UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) öğretim programı bireyi merkeze alan 2, bilgiyi merkeze alan 3 özellik taşımaktadır. Buna göre bu program da öğrenen merkezli program özellikleri taşımasına rağmen bilgi merkezli program odaklıdır.

Öğretmenin rolü

Öğretmenin rolü esas alınarak MEB Türk Edebiyatı ve UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) programı karşılaştırıldığında MEB Türk Edebiyatı öğretim programının 8 öğrenen merkezli, 1 bilgi merkezli özellik taşıdığı görülmektedir. Bütün bu aşamalarda öğretmenin yol gösteren bir rehber olması MEB Türk Edebiyatı öğretim programının öğretmenin rolü bağlamında öğrenen merkezli program odaklı olduğunu göstermektedir.

UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) programının ise 12 öğrenen merkezli, 11 bilgi merkezli program özelliğine sahip olduğu görülmektedir. Bu program bilgi merkezli özellikler taşımasına rağmen öğretmenin rehber olması, TOK dersinin varlığı ve öğrenci gelişimini önemsemesi nedeniyle öğrenen merkezli bir programdır.

İki öğretim programı da yazılı dokümanlara göre öğrenen merkezli olmasına rağmen Teke'nin (2015) çalışmasında sınıf ortamı ile ilgili olarak MEB sınıflarının daha öğretmen merkezli, ÜBDP sınıflarının ise daha öğrenci merkezli ve böylece öğrencilerin kendi öğrenmelerinden sorumlu oldukları yapılan yorumlarda belirtilmiştir.

Ölçme ve değerlendirme

Ölçme ve değerlendirme yaklaşımları dikkate alınarak MEB Türk Edebiyatı ve ÜBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) programları karşılaştırıldığında MEB Türk Edebiyatı öğretim programının 10 tane öğrenen merkezli, 6 tane bilgi merkezli program özelliği taşıdığı görülmektedir. Ayrıca MEB Türk Edebiyatı öğretim programı biçimlendirici değerlendirmede performans değerlendirmesine, son değerlendirmedeki sınavları ile geleneksel değerlendirmeye yer vermektedir. MEB Türk Edebiyatı öğretim programı, sınavların değerlendirme formlarının hazırlanması, not dağılımı ve yüzdelerinin belirlenmesi gibi çizdiği sınırlar içerisinde öğretmenlere soracakları soruları seçme özgürlüğü de vermektedir, böylece yapılan sınavlarda kriter dayanaklı değerlendirmeyi sağlamaktadır. MEB Türk Edebiyatı için yapılan ortak sınavlarda da en azından bu sınavların yapıldığı okul içerisindeki düzeylerde norm dayanaklı değerlendirme de yapılmaktadır.

ÜBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) programının ölçme ve değerlendirme açısından bakıldığında 7 tane bilgi merkezli, 4 tane de öğrenen merkezli özellik taşıdığı görülmektedir. ÜBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) programı da ders içerisinde biçimlendirici değerlendirme ve iki yılın sonunda yaptığı genel sınavlar ile son değerlendirme özelliklerini taşımaktadır. Genel sınavlar yapıldığı, her öğrenci SL ve HL olmak üzere kendi düzeylerinde aynı sorularla ve belirli kriterle değerlendirildiği

için UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) öğretim programı kriter dayanaklı değerlendirme uygulamaktadır. Bu program norm dayanaklı olmayıp her öğrenciyi kendi içerisinde değerlendirmektedir.

MEB Türk Edebiyatı ve UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) programları karşılaştırıldığında MEB Türk Edebiyatı programının öğrenen merkezli, UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) programının ise bilgi merkezli yaklaşıma sahip olduğu görülmektedir. İki ders programında da geleneksel ve performans değerlendirmelerine yer verilirken MEB Türk Edebiyatı programında kriter ve norm odaklı değerlendirme varken UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) programında sadece kritere dayalı değerlendirme vardır. UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) programında dış değerlendirmenin olması, öğrencilerin sınavlarının diğer sınav denetleyicileri tarafından değerlendirilmesi de daha nesnel bir değerlendirme sağlamaktadır.

İki öğretim programının da amacı öğrencileri üniversiteye hazırlamaktır. Ancak MEB Türk Edebiyatı öğretim programının üniversite giriş sınavına paralel olmadığı belirtilmiştir (Malanlıoğlu, 2005; Bayazıt, 2012). UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) öğretim programı ise iki senenin değerlendirmesini yaptığı sınavlarda öğretim programı ile paralellik göstermektedir.

Öneriler

Bu çalışmada sadece yazılı doküman olarak MEB Türk edebiyatı ve UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) programları incelenmiştir. Bu programların uygulanması ile ilgili öğrenci, öğretmen, yönetici ve aile görüşleri alınarak daha genişletilmiş çalışmalar yapılabilir.

MEB Türk Edebiyatı ve UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) ders programları bazı okullarda birlikte yürütülmektedir ve iki programın uygunluğu, birleştirilmesi ile ilgili çalışmalara ihtiyaç vardır.

MEB Türk Edebiyatı ve UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) ders programları eğitim felsefesi olarak öğrenen merkezli olmalarına rağmen amaçlar, kazanımlar, öğrenme-öğretme sürecinde bilgi merkezli olarak gözükmektedirler. Bu nedenle bu alanlarda daha çok öğrenen merkezli yaklaşımların uygulanmasının nasıl olacağı araştırılmalıdır.

UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) programı ölçme ve değerlendirmede iç değerlendirme %30, dış değerlendirme %70 olarak bilgi ağırlıklıdır. Bu programda, öğrenen merkezli eğitim felsefesini yansıtabilmek için performans ve yazılı sınavların yüzdelerinin dağılımı daha dengeli olmalıdır.

MEB Türk Edebiyatı programı yazılı sınavlarda seçimi öğretmene bırakır ancak UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) gibi değerlendirme kriterlerini net bir şekilde belirtirse daha nesnel bir değerlendirme sağlanmış olur.

Sınırlılıklar

Bu çalışma nitel araştırma yöntemi olarak doküman analizi ve içerik analizini kullanmıştır. Bu yöntemlerle seçilen öğretim programları sadece yazılı dokümanlar üzerinden incelenmiştir. Bu nedenle öğretim programları ile ilgili yapılacak nicel ve/veya karşılaştırmalı çalışmalar programların uygulanabilirliği ve verimliliği açısından özelliklerini daha derin bir şekilde ortaya koyma konusunda yararlı olacaktır.

Bir öğretim programının uygulamasında öğretmenler ve öğrenciler olmak üzere iki farklı değişken bulunmaktadır. Bu değişkenlere göre programların uygulanma aşamasında programlarla ilgili farklı görüşler ve değerlendirmeler ortaya çıkabilir, bu çalışmada bunlara yer verilmemiştir.

Veri analizinde elde edilen bilgiler tez danışmanı ile kontrol edilmiş olup başka bir araştırmacı ile tekrar kontrol edilmemiştir.

Son olarak MEB anadil derslerini 2016-2017 eğitim ve öğretim yılında uygulamaya başladığı öğretim programında birleştirmiş olsa da 2011 yılında Türk Edebiyatı, Dil ve Anlatım olmak üzere iki öğretim programı üzerinden vermektedir. Bu çalışmada metin odaklı olması açısından daha çok benzerlik içerdiği için sadece Türk Edebiyatı öğretim programı ele alınmıştır. Ayrıca UBDP Grup 1 dersleri kapsamında Dil A: Edebiyat (Türkçe) , Dil A: Edebiyat ve Dil, Edebiyat ve Performans olmak üzere üç farklı seçenek sunmaktadır. Bu çalışma sadece Dil A: Edebiyat (Türkçe) programına odaklanmıştır.

KAYNAKÇA

- Aktaş, B. Ç. (2013). *Ortaöğretimde Uluslararası Bakalorya programı ile ulusal programdaki anadil öğretimi derslerinin eleştirel düşünme becerileri açısından karşılaştırılması* (Yayınlanmamış doktora tezi). Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Ataseven, R. (2011). *2005 yılı 9 .sınıf Türk edebiyatı dersi öğretim programındaki hedef-kazanım boyutunun öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi: Rize örneği* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Ateşkan, A., Onur, J., Sagun, S., Sands, M., ve Çorlu, M. S. (20145). *Alignment between the DP and MoNEP in Turkey and the effects of these programmes on the achievement and development of university students* (Final Report). <http://www.ibo.org/globalassets/publications/ib-research/dp/turkey-postsecondary-study-report-en.pdf> adresinden alınmıştır.
- Bayazıt, Z. (2012). *Türk edebiyatı ile dil ve anlatım derslerinde karşılaşılan sorunlar ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bayülgen, N. (2012). *Uluslararası Bakalorya Programı Türkçe A1 dersi alan öğrenciler ile genel program Türk edebiyatı dersi alan öğrenciler arasındaki bilişsel ve duyuşsal becerilerin karşılaştırılması* (Yayınlanmamış doktora tezi). Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.

- Beytekin, O. F., Kadı, A., ve Toprakçı, E. (2015). Öğretmen adaylarının kontrol odağı inançları ve eğitim felsefeleri. *Journal of Higher Education/Yükseköğretim Dergisi*, 5(1), 2.
- Bilgin, N. (2006). *Sosyal bilimlerde içerik analizi* (2. baskı). Ankara: Siyasal Yayıncılık.
- Bora, N. (2010). *Uluslararası Bakalorya Diploma programının (IB) öğretmen ve öğrencilerin öğrenme iklimi ile ilgili algıları üzerindeki etkisi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Büyükgenç, F. (2014). *Uluslararası Bakalorya Diploma Programı mezunlarının programa ilişkin görüşleri* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Cin, Z. (2012). *Ortaöğretim Türk edebiyatı ders kitaplarında yer alan halk edebiyatı metinlerinin Türk edebiyatı öğretim programındaki kazanımlar açısından değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Dicle Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Diyarbakır.
- Çarşanlı, D. (2013). *Uluslararası bakalorya ve MEB Türk edebiyatı dersi kesişiminde bir roman analizi: kültürel açıdan İnce Memed* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çelik, G. (2010). *9. sınıf Türk edebiyatı öğretim programının eleştirel düşünme açısından öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.

- Demir, N. K. (2009). *Uluslararası Bakalorya Programı'na ilişkin yönetici, öğretmen, veli ve mezun görüşleri* (Yayınlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Demiral, H. (2011). *Ortaöğretim Türk dili ve edebiyatı öğretiminin uluslararası ölçütlere göre değerlendirilmesi (Eskişehir ili örneği)* (Yayınlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Demirel, Ö. (2004). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara : Pegem A Yayıncılık.
- Demirer, V. (2002). *Uluslararası Bakalorya (IB) Programı uygulayan özel okullarda çalışan öğretmenlerin bu programa karşı olan tutumlarının iş tatminine yansımaları* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ellis, A. K. (2015). *Eğitim programı modelleri*. (Doç. Dr. A. Arı, Çev.). Konya: Eğitim Yayınevi. (Orjinal kaynak 2003 yılında basılmıştır)
- Erdem, E. ve Demirel, Ö. (2002). Program geliştirmede yapılandırmacılık yaklaşımı. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, 81-87.
- Göçmen, G. (2010). *Uluslararası Bakalorya Programı'nın uluslararası anlayış geliştirmeye katkısı (Türkiye örneği)* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Guttek, G. L., ve Kale, N. (1997). *Eğitime felsefi ve ideolojik yaklaşımlar (Philosophical and ideological perspectives on education)*. Ankara: Pegem Özel Eğitim Sistemleri ve Hizmetleri.
- Gültekin, S. (2006). *Uluslararası Bakalorya ve ulusal programlardan mezun olan öğrencilerin ortaöğretim diploma notları ve ÖSS puanlarının karşılaştırılması* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

IBO (2011). *Language A: Literature guide*, U.K ,Wales: Peterson House.

<http://occ.ibo.org/ibis/occ/home/subjectHome.cfm?subject=axother>

adresinden alınmıştır.

IBO (2013). Daha iyi bir dünya için eğitim.

<http://www.ibo.org/globalassets/digital-toolkit/other-languages/corporate-brochure-tu.pdf>

adresinden alınmıştır.

IBO (2015). *IB diploma programı*. International Baccalaureate Organization.

[http://www.ibo.org/globalassets/digital-toolkit/other-languages/dp-programme](http://www.ibo.org/globalassets/digital-toolkit/other-languages/dp-programme-brochure-tu.pdf)

-brochure-tu.pdf adresinden alınmıştır

IBO (2016). <http://www.ibo.org/> adresinden alınmıştır.

Işıksalan, S. N. (2011). *Türk edebiyatı dersi öğretim programının değerlendirilmesi:*

Eskişehir Örneği. Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 12(1),

15-40.

Karadağ, B. A. (2012). *Ortaöğretim öğrencileri ve öğretmenlerinin Türk edebiyatı*

dersine yönelik tutumlarının değerlendirilmesi: Taşköprü örneği

(Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri

Enstitüsü, Ankara.

Keleş, A. B. (2013). *Ankara ilinde Uluslararası Bakalorya Diploma Programı'na*

dâhil olan ve olmayan on ikinci sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlıkları ve

okumaya yönelik tutumları (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İhsan

Doğramacı Bilkent Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Kondakçı, N. (2014). *Türkiye'deki liseler için ulusal ve uluslararası İngiliz dili*

müfredatlarının karşılaştırılması (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İhsan

Doğramacı Bilkent Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Kurtoğlu, F. S. (2015). *Türk edebiyatı dersi öğretim programında yer alan halk edebiyatı konularıyla ilgili kazanımlara ilişkin öğretmen görüşleri: Ankara ili örneği* (Yayınlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kurudayıoğlu M., Şahin Ç., Çelik G. (2008). *Türkiye'de Uygulanan Türk Edebiyatı Programındaki Ölçme ve Değerlendirme Boyutu Uygulamasının Değerlendirilmesi: Bir Durum Çalışması. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 91-101.
- MEB Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği (2015).
http://mevzuat.meb.gov.tr/html/ortaogrkurumyon_0/yonetmelik.pdf adresinden alınmıştır.
- MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (2012). 2009/151 Orta öğretim kurumları haftalık ders çizelgeleri ve açıklamaları. Ankara: MEB.
<http://ttkb.meb.gov.tr/www/haftalik-ders-cizelgeleri/dosya/6> adresinden alınmıştır.
- MEB *Tevhidi Tedrisat Kanunu*, 1924.
http://www.meb.gov.tr/belirligunler/10kasim/inkilaplari/egitim/tevhidI_tedrisat.htm adresinden alınmıştır.
- MEB (1973). *Millî Eğitim Temel Kanunu*.
http://mevzuat.meb.gov.tr/html/temkanun_0/temelkanun_0.html adresinden alınmıştır.
- MEB (1996). *Tebliğler dergisi.*, c. 59 , 2466.
- MEB (2011). *Türk edebiyatı dersi 9, 10, 11, 12. sınıflar öğretim programı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.

- Melanlioğlu, D. (2005). *Ortaöğretim müfredat programi ile üniversiteye giriş sınavlarındaki Türkçe sorularının karşılaştırılması* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale.
- Oğuz, S. (2011). *10. sınıf Türk edebiyatı ders kitaplarındaki divan şiiri bölümünün öğretim programı açısından değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ornstein, A. C., Hunkins, F. P. (2014). *Eğitim programı: Temeller, ilkeler ve sorunlar.* (Dr. A. Arı, Çev.). Konya: Eğitim Kitabevi. (Orjinal kaynak 2012 yılında basılmıştır)
- Özdemir, B. (2008). *9. sınıf öğrencilerinin Türk edebiyatı dersine yönelik tutumlarının Türk edebiyatı dersi akademik başarısına etkisi (Kütahya örneği)* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Polat, H. (2008). *1950'den günümüze lise Türk dili ve edebiyatı müfredatlarında Türk dünyası edebiyatına verilen yerin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Sönmez, V., Bircan, İ., Karatürk, K., Senemoğlu, N., Tezcan, M., Yanpar, T., Erdem, A. R., Erkılıç, T., ve Şahin, A. E. (2009). *Eğitim bilimine giriş*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Tahaoğlu, A. (2014). *Ortaöğretim Türk edebiyatı dersi öğretim programı kazanımlarının bilişsel açıdan incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

TED (2015-2016). Üniversitelerin UB diplomasına yaklaşımları.

<https://www.tedankara.k12.tr/index.php/universitelerin-ub-diplomasina-yaklasimlari> adresinden alınmıştır.

Teke, S. (2015). *Üniversite öğrencilerinin Uluslararası Bakalorya Diploma Programı ve MEB lise programlarına ilişkin bakış açıları* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

UBDP Öğrenen profili (2012). http://webftp.gazi.edu.tr/kolej/ib/tr/media/kitap_ib.pdf adresinden alınmıştır.

Variş, F. (1971). *Eğitimde program geliştirme: Teori ve teknikler*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fak.

Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (6. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldırım, M. K. (2011). *On birinci sınıf Türk edebiyatı ders kitabındaki Tanzimat sonrası şiirlerin öğretim programı açısından değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Yılmaz, C. (2005). *Uluslararası diploma (international baccalaureate) ile Milli Eğitim Bakanlığı lise 1-3 biyoloji dersi programlarının karşılaştırılması* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.